

*I den korsfæstedes
fodspor*

(Illustration til artiklen side 15)

Samvirke

NR. 22. 1958 . 15. DECEMBER

**BANKEN
STÅR BAG**

Grisekroppe i uendelige rækker – og hver eneste forsynes i kontrollen med det danske kvalitetsstempel, det mærke som garanterer, at her står kunden over for en vare i topklasse. Uanset hvor i verden denne baconside havner: overalt vil den blive vurderet som et eksempel på et dansk kvalitetsprodukt.

Nu går vi over sø og land...

Danske landmænd producerer, og landets slagterier forarbejder hvert år over 500.000 tons svinekød til eksport og hjemmemarked. Men arbejdet er ikke gjort med at

opfodre grisen og slagte den – den skal også sælges.

I erkendelse af, at de bedste resultater opnås, når der løftes i flok, er LANDBRUGETS AFSÆTNINGSRÅD oprettet. Reklame koster penge, mange penge, og dette betydelige kapitalbehov dækkes i første omgang af bankerne, som gennem dette samarbejde er medvirkende til at bevare og udvide de eksisterende markeder samt indvinde nye.

Erhvervslivet
har brug for
gode banker.

...tal med

ANDELSBANKEN

Danmarks fjerdestørste bank

JUL I DANMARK ^{AF} JOHANNES JØRGENSEN

Ak, jul i Danmark, ak, jul i Svendborg, ak, jul i mit barndomshjem! En italiensk vinterdags milde sol skinner ind over det papir, hvorpå jeg skriver disse linier, og de katholske juleklokker kimer så jublende paradisiske som klokker Flint i Svendborg aldrig formåede at ringe, og jeg sidder i en gammel kultur- og kunstby, midt mellem Firenze og Rom og blandt alle de blå bjerge ... Men alligevel, alligevel – om jeg blot endnu en julenat kunne lyse mig over loftet i det gamle hjem ved skæret af en stump julelys, smeltet fast på en tændstikæske, og gå til ro i gavlkammeret, hvis vinduer er tykt tilgroede af isblomster, så at man må ånde på ruden for at få et lille klart kikhul frem, hvorigennem man kan se Svendborg i sne og landet rundt om snehvidt, men med sorte skove, under vinternattens måne ...

En, som ikke altid havde været kristen, men var gået lige fra moderne, fritænkerisk jødedom til catholicisme, sagde til mig: „Egentlig forstår jeg så lidt julen! Jeg forstår Langfredag og Påske – Lidelsen og Sejren – thi jeg har selv lidt og selv vundet sejr. Jeg kender korsvejen, jeg kender Golgatha. Men jeg har aldrig været i Betlehem.“

Den, som er født og opvokset i luthersk kristendom, kunne næsten sige det modsatte. Et er sikkert – vi har alle i vor barndom været gæster i Betlehem. Jeg mindes ikke, at der blev talt til os om den lidende Jesus og om korset – kun Langfredag græd pastor Prip på prædikestolen, når han læste lidelseshistorien, men det så vi børn kun forundret på. Men juleevangeliet – hvilken dansker glemmer vel det?

Man tror mer eller mindre på „det gamle, skønne sagn“ – mest mindre – man har jo da læst forskellige pjecer mod „jomfrufødslen“! Men alligevel er der vist få, som ikke føler tårerne samles under øjelåget, rede til at rinde som en frugtbar regn, når juleaften de uforglemmelige ord lyder: „Men der var i den samme nat hyrder på marken, som vogtede deres hjord. Og se, Herrens engel stod for dem, og de frygtede såre. Og engelen sagde til dem: „Frygter ikke, thi se, jeg forkyn-

der eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket, thi eder er i dag en frelser født, som er den Herre Kristus i Davids stad“ ... Og straks var med engelen en hærskares mangfoldighed, som lovede Gud og sagde: „Ære være Gud i det høje, og fred på jorden og i mennesker en velbehagelighed“ ...

Og derfor, for julens skyld, blev barndomshjemmet for den, som måtte leve langt borte fra det, ikke blot sommerlandet, solskinslandet, lykkelandet – det blev også fredens og glædens og den stille, trygge tilfredshedens sted.

„Studenten kom hjem“ (hedder det i en af mine bøger, og jeg kan ikke sige det bedre) „midt i al den uhyggelige travlhed med lutter fornøjelige ting, der går forud for julen. Og det faldt af sig selv, at han næppe var kommen ind ad døren og havde smagt på julekagen, før han blev sat til at bestille noget. De små søskende førte i triumf „store broder“ ind i spisestuen, hvor arbejdet med at klippe hjerter og klistre kurve var i fuld gang. Og nderlig tilfreds bænkedes han sig mellem de små med en saks i hånden, klisterpotten ved siden og de mange ark rødt, gult, blåt og grønt glanspapir foran sig. Fra sine egne drengeår huskede han endnu, med hvilken ærefrygt han havde set på det fine guldpapir, hvoraf der aldrig var mere end et ark, og som moder derfor egenhændig behandlede. Nu sad han selv og var den store og voksne, og de små skød guldpapiret hen til ham, for at han skulle klippe julestjernen ...

Der kom en meget dyb, svulmende følelse over ham – en følelse af, hvad et hjem kan være, hvilken fred det kan rumme, hvilken hjerternes varme der kan fylde det – så han et øjeblik næppe vidste, hvad han gjorde. Det var, som at træde ind i et hjem, der var blevet ødelagt af en ulykke, og som man stod i døren og så ind i den ødelagte stue, og som man stod i døren og så ind i den ødelagte stue, og som man stod i døren og så ind i den ødelagte stue ...

„Lillejuleaften gik, juleaften kom. Ud over de snedækte tage rungede vor Frues mægtige, klangfulde klokker, og op ad de stejle gader, der fører til kirken, kommer folk vandrende, mørke mod den lyse sne, hilsende hverandre med „glædelig jul!“ og „glædelig fest!“

„Den gamle gothiske kirke åbner sine døre på vid gab, det indre tindrer af lys, og orglet prælude, sangen bruser – en af de gamle salmer, i hvis rytme det er, som hørte man lyden af englevinger. Og salmen tier, og den gamle sognepræst står på prædikestolen og begynder med sin svage, rystende stemme, der i aften er endnu mere svag og rystende end ellers, at tale om den store glæde, som i denne nat er vederfaret alt folket – at „eder er en frelser født, som er den Herre Kristus i Davids stad“ ...

„Efter gudstjenesten hjem til det festlige aftenbord, men det var kun lidt, de små kunne sætte til livs af alle de gode sager – risengrøden, gæstegen, æbleskiverne. Alle de små hjerter bankede kun for juletræet ...

„Og omsider sad de så i den mørke stue, medens træet blev tændt. Sad i mørke hos gamle jomfru Graff, hvis fortællinger om nisser og troldtøj oppe på Mors ellers var så interessante, men i aften lyttede de bare til hende med et halvt øre. For var der ikke nogen, som rørte ved låsen? Nej – de gik igen. Men nu da – nu ville der ganske sikkert blive lukket op? Nej, heller ikke.

„Indtil fløjdeerne pludselig – ingen vidste rigtig hvordan – stod vidt åbne, og alle børnene kom ind. Med løftede hoveder stirrede de al herligheden i møde, og alle julelysene spejlede sig tindrende i deres blanke øjne ...

„Og nu kom den, hin salige, lykkedyldte stemning, som kun juletræet formår at sprede. Den stemning, der kommer af sig selv i det øjeblik, juletræets røde og blå og hvide kærter oplyser stuen, og man ser sin egen skygge mangedobbelt på væggen – tyve skygger, der krydses og brydes. Det er, som om den stue, hvori juletræet står, ikke længere er den stue, man kender, og ser man et øjeblik ud af vinduet, ned på den stille, snelyse gade, så synes man, det er helt underligt, at gaden endnu er den samme. Thi den stue, hvori juletræet står, er bleven som en gylden ark, der med sin last af lykke flyder frem gennem den mørke nat og vugges hen over tidens strøm af timer, der ikke er som andre.“

Ovenstående skildring af en drengs „kommen hjem til jul“ er taget fra Johannes Jørgensens levnedsskildring: „Mit livs legende“ (Gyldendals forlag). Det står i afsnittet: „Den røde stjerne“.

En juleaften i skøbnens tegn

Carmen Suria blev født

til et liv på landevejen -

et sigøjnerliv med gøgl

og betleri som næringsvej.

Men en juleaften

vendtes hendes skæbne.

Hun blev solgt for 100 kroner -

handlet bort til et liv

i velstand og borgerlighed.

Men ikke i lykke.

AF TOVE SMIDTH

S

NEEN faldt i store, bløde flager, da handelsgartner Bruno Robby gik ned til banegården i Fredericia for at lægge nogle forsinkede julekort i postkassen. Det var juleaften 1891.

Banegårdens ventosal var fuld af sigøjnere, som lige var kommet til byen. Da de fik øje på Robby, faldt de over ham som en flok ravne. De kendte ham og hans velnærede tegnebog.

Sigøjnerne var sultne, der var mad at få i jernbanerestauranten, hvis man altså havde penge. Det var juleaften. Dagen efter måtte de videre nordpå, gennem kulde og sne! Det var umuligt for Robby at ryste dem af sig. Han kunne lige så godt først som sidst beværte dem.

Mens de huggede i sig, begyndte et barn at græde bag ventesalens kakkellov. Sigøjnerhøvdingen hev barnet op - en sortkrøllet pige på knap to år, hyllet i pjalter. Ingen ved, om sigøjneren handlede efter en pludselig indskydelse eller efter en overlagt plan - nok er det, at han rakte pigebarnet frem mod Robby og spurgte, om han ville købe hende. Ikke i spøg, men i ramme alvor. Robby, som var barnløs, slog til. For 100 kroner. Men han forlangte papir på bar-

Smuk og malerisk var den unge Carmen udadtil, ensom og angst indadtil.

net. Sammen gik de til politiet og fik en adoption i stand. Den dag idag eksisterer det dokument, hvori sigøjnerhøvdingen Josef Taikun afstår sit barn Carmen Suria til handelsgartner Bruno Robby, Fredericia.

HVILKEN sælsom handel! Hvad var det for motiver, der lå bag den? Var den barnløse Robbys trang til faderskab så stærk, at han ikke kunne modstå dette uventede tilbud? Var sigøjneren så desperat af sult og kulde, at han ikke vidste, hvad han gjorde?

Carmen Suria, som selv fortæller mig sin historie, tror ikke på nogen af disse muligheder. Hvis hendes egen version er rigtig, er baggrunden dybt tragisk.

Hvorfor gjorde Carmens mor ikke oprør, da hendes mand solgte barnet? Fordi hun rystede af angst for Josef. Han var i stand til alt - en djævel var han. I kraft af sin brutalitet og frækhed var han slægtens høvding.

Tolv børn havde hun født ham. Carmen var det trettende, men hun var ikke Josefs datter. Carmens far var en dansk officer, blide minder var knyttet til Carmen, hun var sin mors øjsten. Josef Taikun kendte sagens

sammenhæng, og han havde længe pønsset på hævn.

Alt dette ved Carmen fra nonnerne i Fredericias katolske kirke, som moderen opsøgte, hver gang sigøjnerne drog gennem byen.

OG Bruno Robby?

Han var en jævn mand, der havde giftet sig penge og position til. En dygtig gartner, der havde specialiseret sig i kamelier og juleroser og oparbejdet en betydelig eksport - men en plump natur. Flot så han ud - det var vel derfor, den forfinede, skotskfødte fru Eleanor var faldet for ham. Ægteskabet var i bund og grund forfæjlet.

Efter Brunos mening sad hans kone alt for hårdt på pengesækken. Hun var svagelig - led af en fremskreden struma og ville formodentlig dø længe før han. En væsentlig del af hendes formue ville da vandre ud af landet til hendes fornemme familie. Men gennem barnet ville en større portion af pengene blive i Danmark.

Carmen kom siden til at opleve så mange scener mellem sine adoptivforældre, at hun ikke tvivler på, at dette er sand-

heden, selvom andre oplevelser modsiger det. Iøvrigt støtter hun sin opfattelse på samtaler med Frederikke Ludvigsen, som var tjenestepige i det Robby'ske hjem og barnepige for Carmen. Bruno Robby viste Frederikke stor fortrolighed. I virkeligheden følte han sig mere knyttet til denne jævne pige end til sin køligt fornemme hustru.

Fru Eleanor blev vildt forfærdet, da hendes mand omsider kom hjem og overrakte hende et pjaltet, fremmedartet barn under et drys af sne. Helst havde hun ladet denne julegave gå retur.

Carmens hår blev klippet ganske kort, for så virkede hun knap så mørk. Navnet Carmen Suria blev ændret til Kathrin.

SOM månederne gik, kom fru Eleanor til at holde af barnet på sin egen, reserverede måde. Barnet på sin side følte en frygtssom hengivenhed for sin adoptivmor. Bruno Robby legede tit med Carmen og søgte at vinde hendes fortrolighed, men hans voldsomme og lunefulde væsen skræmte hende.

Fem måneder efter at handelen på banegården havde fundet

Giv mig 100 kroner og barnet er Deres, sagde sigøjnerhøvdingen Josef Taikun. Bruno Robby så på det fremmedartede barn i de skidne, stinkende pjalter. Så slog han til. Lå der kynisk beregning bag? - Den sælsomme julescene er tegnet af kunstmaleren Axel Sonne, som idag er den, der står Carmen Suria nærmest.

Ligesom sin mor er Carmen født i en stenhule ved Perpignan. For et par år siden rejste hun ned for at se sit fødested. Stenhulerne, som stadig bebos af sigøjnere, gjorde et så stærkt indtryk på hende, at hun efter hjemkomsten måtte male dem pr. hukommelse, skønt hun aldrig før havde holdt en pensel i hånden. Resultatet ses herover, som baggrund for Carmen Suria. Siden har hun fortsat med at male. Mest tungsindige motiver.

sted, indtraf der en dramatisk begivenhed, som satte det Robby'ske hus på den anden ende: Josef Taikun brød ind en nat og røvede Carmen tilbage. Ikke fordi han havde fortrudt sin handling, men fordi han ville forsøge pengeafpresning over for Robby. Han sneg sig gennem haven, kravlede gennem et vindue ind i ægteparrets soveværelse, hvor også Carmens seng stod, snuppede det sovende pigebarn og efterlod i hendes seng en seddel med løsesummens størrelse – 20.000 kroner. Da han kravlede samme vej ud igen, kom han til at flænse gardinet. Robby vågnede og alarmerede både politiet og sine medhjælpere i gartneriet. Alle styrtede efter Josef Taikun og hans hjælpere. Et stykke uden for byen indhentede de dem, andre sigøjnere var imidlertid kommet til, og der udviklede sig en drabelig kamp, hvorunder Josef Taikun blev slået i jorden og Carmen erobret tilbage.

Dermed holdt angsten sit indtog i Carmens tilværelse. Døre og vinduer i det Robby'ske hjem blev stænget forsvarligt. Alle bygninger og drivhuse i gartneriet blev udstyret med et elektrisk alarmsystem.

Det var den lille Carmen forbudt at færdes alene på gaden, altid blev hun fulgt af Frederikke eller fru Eleanor.

Utallige gange oplevede hun, at alarmklokkerne ringede, og at hun i største hast blev evakueret.

Som regel var det falsk alarm, men det hændte også, at det var alvor. Med mellemrum indløb der trusselsbreve fra Josef Taikun, og engang stillede en flok sigøjnere ved højlys dag og forlangte barnet udleveret. Da Robby nægtede, udviklede der sig et blodigt slagsmål mellem sigøjnere og gartnerifolk. Imens sad Carmen skjult, med hjertet hamrende af rædsel. Tilsidst måtte sigøjnerne vige.

DEN evige utryghed tog ikke alene på Carmens nerver, men også på hr. og fru Robbys. Ved enhver uventet lyd fo'r Bruno Robby sammen. Midt om natten kunne han fare op, gribe Carmen og styrtede afsted med hende for at gemme hende. Var griskhed virkelig hans eneste motiv? Har der ikke i hvert fald i starten spillet en vis ømhed ind? Der er grænser for, hvor langt Carmen kan huske tilbage. Givet er det i hvert fald, at forholdet mellem hende og Robby blev ødelagt med årene. Da Carmen blev stor nok til at fatte ægteparrets skænderier, holdt hun altid i sit stille sind med adoptivmoderen. Engang slog hun armene om fru Eleanors hals for at vise hende sin sympati og mærkede undrende, at hun græd. Det var det nærmeste, de to kom hinanden.

Den ængstelse, Carmen som lille havde følt over for sin adoptivfar, voksede til modvilje. Han på sin side må have følt sig

sat udenfor. Ofte rejste fru Eleanor sammen med Carmen til noget familie i Tyskland, men der var aldrig tale om, at Bruno skulle med – han kunne ikke begå sig i de kredse.

CARMEN var ikke ret gammel, da det gik op for hende, at folk fandt hende aparte. De vendte sig om efter hende på gaden, børnene pegede fingre og råbte sigøjnertøs efter hende. Adoptivmoderen gjorde alt for at camouflere det mørkladte, f. eks. klædte hun hende helst i mørkt tøj, for da virkede hun lysere. Carmen måtte tro, at hun var grim og mislykket.

Angst og ensomhed – det var ledemotivet i Carmens barndom. Der blev holdt fine børneselskaber for hende, men det førte

ikke til venskaber. I skolen turde ingen drille hende, for dér var streng disciplin. Men kammerater måtte hun savne. En enkelt pige inviterede hende nogle gange hjem til sig, men det var så usædvanligt, at det er blevet stående i hukommelsen som en ufattelig glæde. Det meste af sin fritid tilbragte hun med sin hund og sine dukker.

Dog – een oprigtig ven havde hun: Therese Krüger, en kusine til Bruno Robby, forfatterinde og oversætter af tysk litteratur. Hun var en fin kultiveret kvinde, ugift og med et overskud af varme følelser, som kom Carmen til gode.

Carmen var ikke mere end syv år, da hendes adoptivmor døde under svære lidelser. Bruno Robby ønskede ikke længere at beholde barnet hos sig. Hun blev anbragt i pleje snart det ene, snart det andet sted. Det blev en omskiftelig tilværelse.

LANGT det bedste plejehjem fandt hun i Christiansfeld. Dér boede hun hos den tyske borgmester Merian og gik i skole hos Herrnhuterne, også kaldet brødreminigheden. En ny verden åbenbarede sig for hende. En verden af tryghed og varm menneskelighed, af kultur, kunst, musik. Især musikken greb Carmen. Hun havde længe spillet klaver; det hørte med til almindelig dannelse, ifølge fru Eleanors begreber. Under kirkehvelvingerne hos Herrnhuterne opdagede hun, at hun havde en smuk sangstemme. Man bad hende ofte synge solo, både i kirken og hjemme hos borgmesterfamilien, og hendes mørke, fuldtonealt løftede hende ud af tid og rum.

Men efter et par år fik Robby skrupler. Han var bange for, at det tænksomme barn skulle blive for missionsk i omgang med me-

Carmen mellem sin adoptivfar, den flotte handelsgartner Bruno Robby, og hans kusine Therese Krüger, som fik meget stor betydning for hendes udvikling.

Carmen
som 4-årig,
med kort hår.

Sort konfirmationskjole –
på grund af hudfarven!

nighedens brødre og søstre. Hun blev revet bort til en pigeskole i Hillerød og derfra videre til et plejehjem i Mariager. Carmen bekræftede sin dåbspagt i sort, som var det en sorgens dag. Blandt lutter hvide pigeskikkelser stod hun som en dyster støtte. Det skreg til himlen, at hun var anderledes end andre – en fremmed fugl. Efter sin konfirmation fik hun lov at flytte over hos tante Therese i København.

SELV kastede hun sig nu for alvor over sangen, og hun lærte at deklamere til musik. Sin uddannelse fik hun først hos Emanuela Schrøder, der testamenterede den talentfulde pige et legat, som hun oppebærer den dag i dag, siden hos kammer-sangerinde Emilie Ulrich. Hun kom på Det kongelige Teaters operaskole og fik en smuk debut. Med tiden blev hun en kendt og benyttet koncertsangerinde – hendes scrap-bog fortæller om tournéer over det ganske land. Som kunstner kaldte hun sig ved sit oprindelige navn, Carmen Suria. Det er indisk og betyder Solens Datter. Malerisk var hun, især når hun i sigøjnertøj sang sine tatersange. Men også den blide sangkunst mestrede hun. Da hun engang foran Snoghøj badehotel sang nogle melodier af Carl Nielsen, stod komponisten på den anden side af Lillebælt, ved Kongebro, og sagde: „Tænk, at jeg skulle opleve at høre mine små sange sunget så skønt!“

Efter koncerten kom nogle fiskere op til Carmen og overbragte en hilsen fra hendes mor, sigøjnerkvinden Elizabeth. Hun havde lyttet nede på stranden.

„En skønne dag kommer Carmen tilbage til os,“ havde Elizabeth sagt til fiskerne. „Hun hører til hos sigøjnerne.“ Men Carmen følte ingen trang til at vende tilbage. Hun hørte til i Thereses kulturverden.

To gange giftede Carmen sig. Det første ægteskab blev kort og oprivende og endte med skilsmisse, det andet efterlod hende som enke. En søn og en datter fik hun, men datteren døde fra hende.

Musikken holdt hun fast ved gennem alle omskiftelser. Hun gav koncerter, optrådte i radio, tog på studierejse, underviste i sang, startede et dameorkester. Stadigvæk har hun elever, skønt hun nu er sidst i tresserne. Nogle påstår, at hun aldrig har sunget smukkere, end hun gør idag.

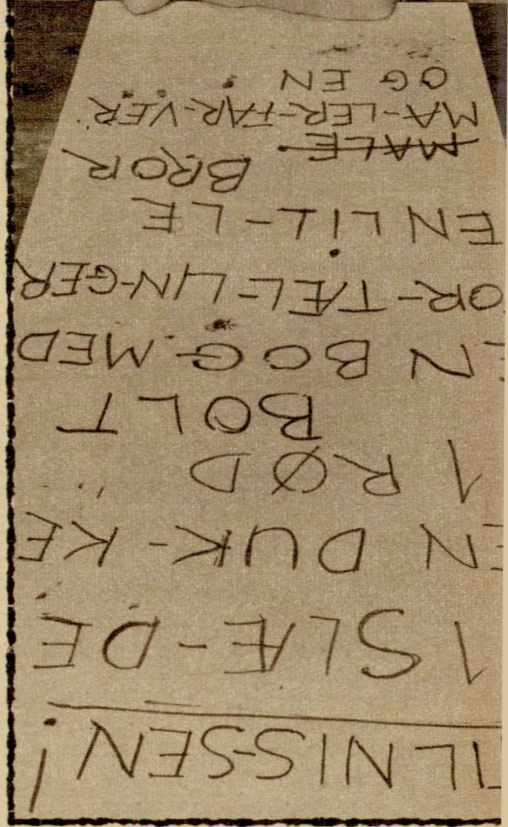
CARMEN Suria bor i Istedgade i København, i nogle bohèmeagtige stuer med et par kurrende, porcelænsfarvede turtelduer i bur. Men hendes drøm er et lille hus på landet. Hun kan ikke finde sig til rette i den ubarmhjertige Istedgade.

Den fremmede fugl, kalder hun sig selv. Det bliver titlen på en bog, som Carmen Suria er ved at skrive om sit liv. Hun ved af dyr erfaring, at racefordommene stadig blomstrer. Med sit eget, menneskelige dokument vil hun bidrage til at kvæle disse fordomme.

HVORDANville Carmens tilværelse have formet sig, hvis hun ikke var blevet solgt hin juleaften i 1891? Det kan hun godt sige noget om. Måske havde hun fået en tidlig død. Landevejslivet var hårdt for små sigøjnerbørn, kun de robuste overlevede.

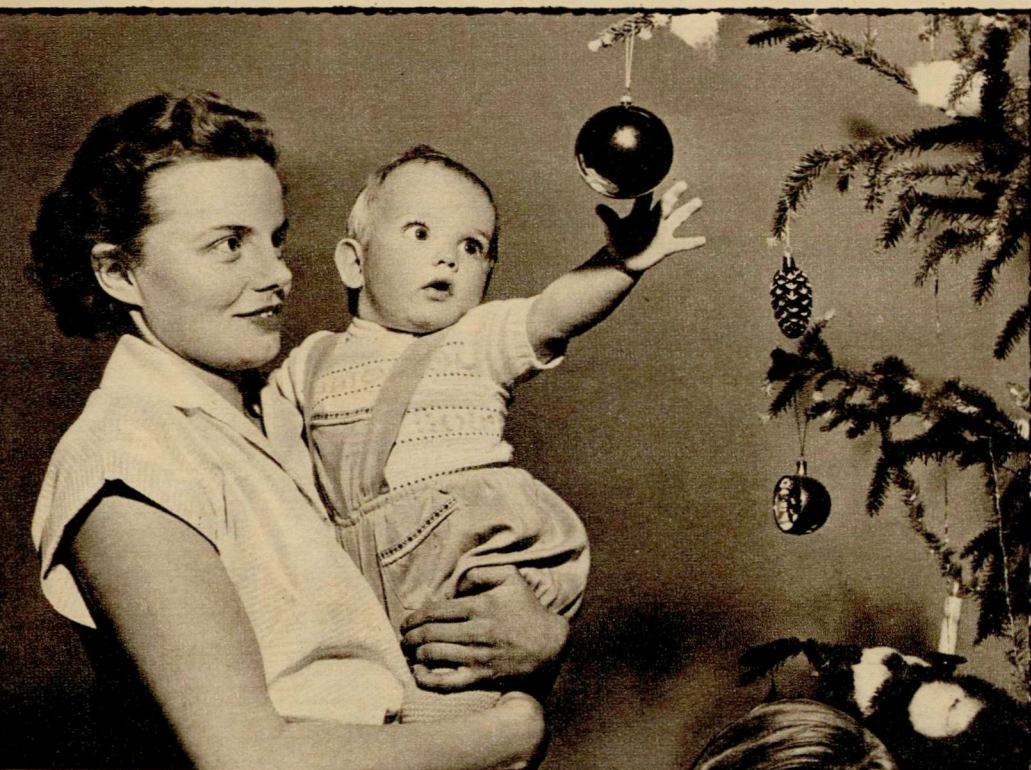
Og hvis hun havde overlevet strabadserne? Tjah, måske havde hendes liv da fået lighed med moderens. Det er ikke så få oplysninger, Carmen har samlet om sin mor i tidens løb. I det hele taget søger hun at trænge til bunds i sigøjnerens historie og forstå dem. Stykke for stykke har hun afdækket sin slægts fortid. Carmens egen værdige profil bærer vidne om, at hendes stamfædres vugge har stået i Indien. Derfra brød de op og vandrede omkring i årtusinder. Midjanitterne, blev de kaldt. Nogle af dem – deriblandt slægten Taikun – nåede til den franske Middelhavskyst og slog sig ned dér, på strækningen mellem Perpignan og Narbonne. De bosatte sig i stenhuler, der lå spredt over stranden som store muslingskaller, og ernærede sig ved et primitivt fiskeri. I en af disse halvt underjordiske huler blev Carmens mor Elizabeth født. Ved Perpignan traf hun Josef Taikun og drog sammen med ham og hans slægt nordpå, gennem Frankrig og Tyskland til Danmark og Sverige. Og sydpå igen. Frem og tilbage.

JEG spørger Carmen, om det ikke trods alt var en lykke for hende at komme bort fra det primitive sigøjnermiljø – om hun ikke i den borgerlige verden fandt værdier, som opvejede hendes lidelser. Hun ser forundret på mig: „Det var dog det sværeste spørgsmål, man nogensinde har stillet mig. Nej, det kan jeg slet ikke svare på. Desuden – skæbnen kan vi ikke røre ved. Der har sikkert været en mening med det hele.“

Der var dramatik
over hendes
tatersange.

JUL
JUL
JUL
JUL
JUL
JUL

VATIKANETS SKATTE

Se billederne på de følgende sider

Den gamle paves død og valget af den nye var nogle af den senere tids større begivenheder. Ikke mindst fjernsynet førte kikkelytterne gennem megen pavelig pomp og pragt, og gang på gang har man på fjernsynsskærmen set Michelangelos berømte kolossalværk: Dommedag, der fylder hele den ene væg i det sixtinske kapel i Vatikanet, hvor pavevalget fandt sted. Desværre er fjernsynsteknikken ikke fuldkommen nok til at lade Michelangelos mesterværk komme til sin ret, og derfor giver vi det i farver på hele næste side sammen med et billede af den nye pave og de kostbarheder, som kun tages frem af deres gemmer ved en ny paves kåring.

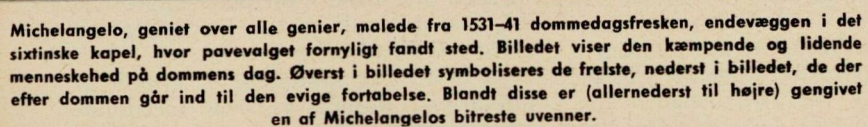
Ingen steder i verden er ophobet så mange kostbarheder som på Vatikanets hundrede tønder land. Se helt bort fra pavedømmets milliardformue, for dens virkelige størrelse kan man alligevel kun gætte på. Men der er rigdomme nok foruden, og det er rigdomme, der ikke kan opgøres i penge. For hvem vil give et bud på Michelangelos Dommedag? Hvem kan måle værdien af en Augustus-statue eller malerier af Tintoretto, Rubens og Fra Angelico i snesevis? En vandring gennem Vatikansamlingerne kan få det til at svimle for en ved synet af den vældige ophobning af kunstværker, nogle af verdens største

Peterskirken, den vældigste af alle kirker, er ufattelig stor, og kun med den største fantasi får man indtryk af dens format. Dens kunstskatte er lige så utallige og lige så ufattelige. Enhver billedhugger, der har kunnet gøre marmor levende, har ydet sit bidrag, fra Michelangelo (Moderen med den døde søn) til vor egen Thorvaldsen. Her er også et skatkammer med kostbarheder i guld, men sakristiet til det sixtinske kapel er dog pavemagtens dyrebareste skatkammer, som kun de udvalgte ved sjældne lejligheder får lov at se ind i. Før pavevalget i november fik det italienske blad Epoca tilladelse til at optage nogle billeder i skatkammeret, to af dem ses på de følgende sider. Skattene, der findes her, er skænket pavemagten i årenes løb af konger og fyrster, og man ved, at det set i historiens lys er en temmelig ny samling. For efter freden i 1806 mellem Kirkestaten og Napoleon, måtte paven sælge ud af sine kostbarheder for at skaffe penge til den store kontante skadeserstatning til kejseren. Men siden er der fyldt op igen.

I det sixtinske kapels sakristi findes Vatikanets dyrebare skatkammer. Her står blandt andet pavernes to kroner (ledet øverst), den til højre blev båret ved kroningen af nylig (se billedet t.v.). De smykkedes med guld og edelsten. I midten blev i 1870'erne skænket Pius IX af den tyrkiske sultan. De andre kostbarheder er i tidsrummet 1871-1929 skænket pavemagten af konger og italienske kongehus. Til venstre den nye pave Johannes XXIII, der lige efter kroningen fra Peterskirken baskede i den traditionelle velsignelse over „Verden og byen Rom“.

AF MARK BLACK

JULE- NAT VED KRYBBEN

Hvorfor skal alle julehistorier altid foregå i den hjemlige præstegård eller med sneen flygende omkring den ensomme gård på heden? I denne julehistorie er skuepladsen flyttet til Sydamerikas pampassletter

JULEMORGENGRYET dæmrer. Der er kun et svagt lysskær i værelset, men jeg kan da se, at *Camila* endnu sover. Hun smiler af lykke. Og jeg! Tænk at sidde her og føle, at man er ved begyndelsen til alting. Og så var det kun igår, at det hele begyndte for mig...

Jeg er egentlig bare kvæghyrde og rytter. Den bedste på hele den vestlige slette, siger folk. Men indtil igår var jeg også røver eller revolverbandit eller hvad det er, man kalder en mand, der af og til plyndrer æselkaravaner og ensomme rejsende. Jeg har altid været heldig, så jeg er aldrig blevet mistænkt for disse numre. Alle i byen ved såmænd nok, hvordan sagerne hænger sammen, men fordi alle taler om sådan noget, så taler man dog ikke med gendarmeriet om det.

Men så var det altså igår...

I går aftes skulle der være julekrybbe. Den krybbe, som opstilles her juleaften, er noget ganske enestående, og folk kommer langvejs fra for at være med i andagten foran krybben, der afholdes, når mørket er faldet på, og den efterfølges af en vældig fest. Der er mange mennesker i byen, og hele dagen igennem er de optaget af at købe julegaver, for de har allesammen lommerne fulde af penge.

Sådan noget har altid været en vældig chance for mig og *Skægget* og *Slangen*, men der var bare den ulempe, at dennegang

kunne jeg ikke rigtig finde ud af, hvordan vi skulle få fat i nogen af de mange, rare penge. Ihvertfald ikke uden at vi tiltrak os opmærksomhed, som vi ikke kunne lide.

Nu havde vi så tit været uden ideer, så både *Skægget* og *Slangen* var dødsikre på, at jeg nok skulle finde en udvej til sidst. Der var bare den kedelige omstændighed, at tilsammen ejede vi ikke fem pesos, så vi kunne ikke engang blande os med de mange fremmede, der fyldte op i barerne i byen. Dobbelt ærgerlig var fattigdommen for mig, for jeg ville gerne købe en ekstra flot gave til *Camila*. Hun er min pige, og alle og enhver i byen tiskede om, hvorlænge jeg kunne undgå at gå til brudeskammen med hende. De vidste, at vel kunne jeg lide *Camila*, men jeg kunne endnu bedre lide det frie liv på sletten og livet sammen med mine to kammerater, *Skægget* og *Slangen*. *Camilas* far vidste også om min kærlighed til hende, men ham gik jeg langt uden om, for hans eneste ønske var at sparke mig ud af byen.

Mens jeg sådan sad sammen med *Skægget* og *Slangen*, og vi tænkte på, hvad der skulle gøres, så var det, at *Skægget* sagde: - Jeg har hørt, at en præst er på vej hertil med en tyr. Den skal være med i julespillet i aften.

Så havde jeg med det samme en idé: - Så bortfører vi bare præsten og hans tyr og

gemmer dem et sted og sætter os roligt ned og venter på løsesummen...

Skægget var ikke helt med på den idé: - Jamen, *Nina* siger, at kirkens ejendom må man ikke...

Nina er *Skæggets* kone, og hvad hun siger, er lov for ham.

- Kirken har jo altid penge, afbrød jeg ham, og en fremmed præst kan ikke genkende os, og hans tyr kan ikke aflægge vidneudsagn mod os.

Den grinede vi allesammen af. Så spurgte *Slangen*: - Hvem er han i grunden, denne præst?

- Aner det ikke, svarede *Skægget* alvorligt. Men *Nina* siger, at det skal være en pragtfuld tyr. Det er jo også en gave her til byen fra klostret i *Las Rosas* for at vores kvægbestand kan blive forbedret. Men først skal tyren altså optræde i julespillet og stå til pynt ved krybben.

- Sådan en tyr må være mange penge værd. *Skægget* var allerede igang med at dividere løsesummen med tre: - Man må kunne få en ordentlig slet penge for den. På den anden side, *Nina* siger...

Ideen var god nok, og ingen af os tog mere hensyn til, hvad *Nina* ville sige. Kort efter var vi alle tre på vej ud på sletten. Vi fandt en fordybning, der lå i skyggen af nogle store kaktus, og der lagde vi os og tilbragte flere timer med at ryge og spille kort.

Langt om længe så vi en plet, der bevægede sig ude i horisonten. Pletten blev til en støvsky, og ud af den viste sig omider en lille mand i sort præstekjole. Ved siden af ham gik en tyr. En vældig tyr. Uden tøjr eller lænke.

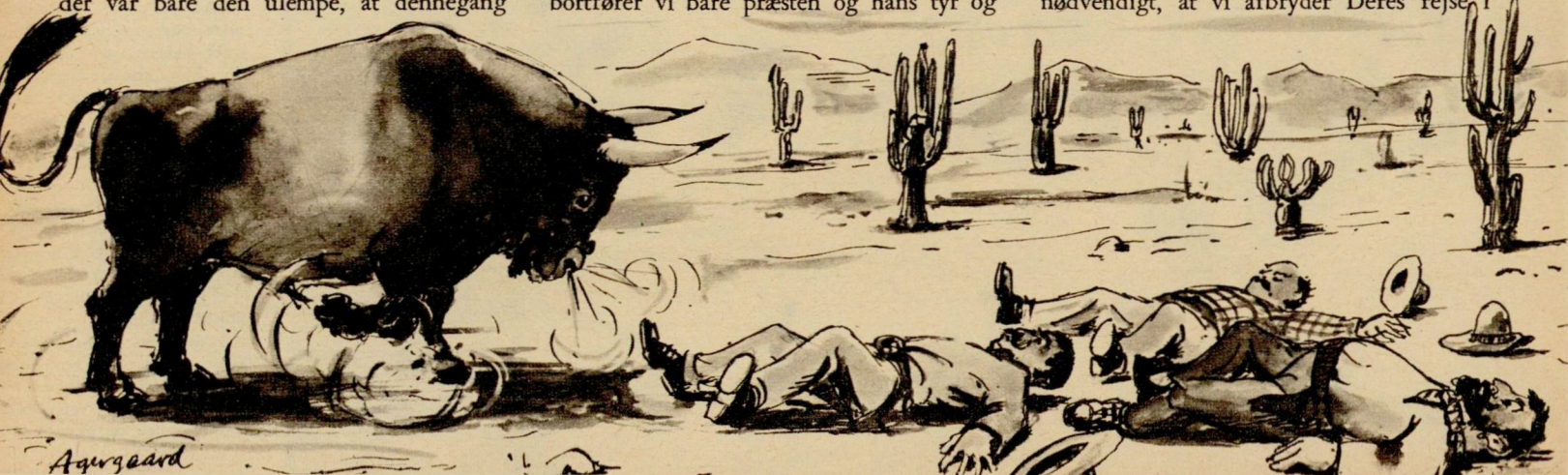
Vi lå der bag kaktus'ene og gispede af forbløffelse. Ingen af os havde nogensinde set en sådan tyr. Den havde temmelig korte forben, men en ganske usandsynlig bringe. Dens røde øjne blinkede, og fra næseborene stod åndedrættet som store røgskyer. Og alligevel spadserede den lille præst lige så roligt ved siden af uhyret, som havde det været en klosterbroder, han var på tur sammen med.

Nå, jeg måtte jo tage mig sammen. Så jeg gik op på vejen og stillede mig foran præsten og tyren: - Guds fred, fader, sagde jeg høfligt.

- Guds fred, min søn, svarede præsten, som viste sig at være en lille, gammel mand.

Tyren gloede olmt på mig og skrabede i jorden med forbenene.

- Jeg giver Dem min mest ydmyge undskyldning, ærværdige fader, sagde jeg og bukkede dybt. Men det vil desværre blive nødvendigt, at vi afbryder Deres rejse, i

Agargaard

nogle dage, og vi må bede Dem tage ophold i en lille hytte, vi har her i nærheden.

Den lille præst så forvirret ud. Derfor tilføjede jeg i en blidere tone: – Mine venner og jeg ser os nemlig på grund af pengemangel nødsaget til at tilbageholde Dem, indtil vi har fået udbetalt en mindre løse-sum. Men både De og tyren skal blive behandlet med den allerstørste respekt.

Den gamle præst kiggede på mig: – Måske burde du betænke dig to gange, min søn, sagde han. Ganske vist er jeg kun en svag, gammel mand, men har ingen fortalt dig, at bag os står altid tusinder skinnende engle, som tjener Gud.

– Skal jeg være ærlig, så må jeg tilstå, at jeg ikke kan se englene, svarede jeg noget overlegent. Men derimod kan De, kære fader, sikkert uden større besvær se, at bag mig står to mænd med hver sin revolver.

– Jeg må indrømme, at det er rigtigt, svarede præsten stille.

Hvad derpå skete, er egentlig svært at fortælle. For alt skete så hurtigt og overraskende. Men jeg kan da huske, at præsten smækkede med tungen, og så lå jeg på jorden. Man skulle tro, at kæmpetyren havde kastet os alle tre i et stød med sit hoved. Havde den brugt hornene, så havde jeg ikke kunnet fortælle dette her. Men vi lå altså på vejen og sprællede i støvet, og kæmpetyren stod over os og fnysede arrigt.

– Nu må I endelig ikke bevæge så meget som en lillefinger, sagde præsten formannende. *Pedro* kan så let blive vred, og så glemmer han sine pæne manerer.

Præsten så på os og rystede bedrøvet på sit hoved. Tyren, det bæst, blev bare stående med sænket hoved imod os.

– Før jeg beder *Pedro* være så god at lade jer stå op, må jeg bede jer om jeres æresord i bare to-tre små ting. Det er ikke noget særligt, sagde han og så på mig, så jeg forstod, at det med æresordene var noget, som angik mig alene.

– For det første må du lade dig døbe – offentligt. Jeg frygter nemlig, at du stadig er hedning. For det andet må du straks finde en ordentlig, kristen pige, som vil tage dig til ægte. Jeg skal nok selv foretage vielsen, tilføjede han, som om han ville give mig en ekstra julegave. Og for det tredje må du opgive dette skammelige liv og finde dig en ærlig bestilling . . .

– Og hvis jeg ikke lover noget af alt det der, mukkede jeg.

Præsten svarede slet ikke. Han satte sig hen i skyggen af en kaktus og tog sin bibel frem. Lidt efter sagde han: – Vi må alle prøve at være tålmodige. Nu må vi se, hvorlænge *Pedro* kan bevare sin tålmodighed.

Så læste han roligt. Han sad jo godt der i skyggen, mens vi andre lå og led på vejen, for solen brændte som smeltet kobber på vore lemmer. Og tyren stod bare og lurede på os.

Hvor lang tid, der gik, aner jeg ikke. Men jeg kunne ikke holde til mere, da jeg sagde: – Jeg tror, at jeg må afgive de løfter, De kræver af mig. Og af grynt fra *Skægget* og *Slangen* forstod jeg, at de syntes, det var på tide, jeg fik afgivet løfterne.

Det så ud, som om præsten var ærgerlig

over at blive afbrudt i læsningen af sin bibel. Så stak han den i lommen, rejste sig og smækkede med tungen. I det samme løftede tyren sit hoved, og jeg kunne se, at den helt havde mistet interessen for os. Så nikkede præsten i retning af vore revolvere, og tyren gik hen og stillede sig lige over dem. – Nu skal jeg gamle mand gøre jer den tjeneste at bære disse væmmeligt tunge våben, sagde han og tog revolverne.

– Og så går *Pedro* og jeg videre. Jeg vil foreslå, at I går med, for *Pedro* kan blive noget så opbragt, hvis man sætter i løb for øjnene af ham. Og når han er tirret, så kan jeg slet ikke . . .

Det var overflødigt med forklaringer om *Pedros* luner. Vi gik frivilligt med ham og bæstet tilbage til byen. Det summede i mit hoved. Jeg havde jo givet mit æresord, og nok havde jeg lavet numre, men jeg havde aldrig brudt et æresord. Men nu? At skulle slæbes frem og døbes offentligt, og så giftes med *Camila* og opgive det frie liv sammen med *Skægget* og *Slangen* og bosætte mig hos *Camilas* fader. Det var næsten mere, end man kunne forlange.

Det så ud som om præsten kendte byen. Han gik lige hen til *Camilas* faders gård. *Don Jaime*, hendes fader, kendte åbenbart præsten, for den lille mand blev budt hjerteligt velkommen, og der blev redt op til ham i husets bedste gæsteværelse. Man kunne også se, at *Pedro* var velkommen, den bedste plads i stalden blev fundet, og tyren gik lige derind af sig selv. Os tre var der også tænkt på. En masse af *Don Jaimes* karle gennede os op på det øverste loft. Her blev vi spærret inde, og tre mand satte sig udenfor og forsikrede os om, at der ikke var grund til at stikke af, for der var også vagt nede i gården. *Camila* så hele optøget, og hvad tænkte hun?

Et par timer senere blev vi hentet ned. Da vi sad ved bordet, fortalte præsten, at jeg havde bedt ham døbe mig offentligt, og det ville han så hjertensgerne gøre. Han fortalte også, at jeg gennem ham bønfuldt hos *Camilas* hånd og ydmygt forespurgt hos *Don Jaime*, om jeg måtte komme i tjeneste hos ham. *Don Jaime* strålede af henrykkelse. Sikke et kup! Han fik den bedste kvæghyrde på egnen, selv om han måtte aflevere sin datter til ham. Men hun var ham samtidig en garanti for, at hyrden blev på gården.

Camila så til med store, forundrede øjne. Hun forstod ikke et muk af den iver, hvormed jeg nu bad om hendes hånd.

Jeg var den eneste, der ikke havde noget at skulle have sagt. Præsten og *Don Jaime* talte om min dåb. Den skulle foregå henne på torvet, og her skulle brylluppet finde sted bagefter. Og de ordnede indretningen af værelser til os, og *Don Jaime* gav ordre om den flytning, dette forårsagede.

Jeg drev bare viljesløst med. Der var heller intet andet at gøre. Indtil dåben på torvet var jeg hele tiden omgivet af nogle af *Don Jaimes* mænd, der havde deres revolvere klar. Og hele byen passede på mig. Alle stimlede sammen på torvet, både byens beboere og fremmede, der var kommet i anledning af julefesten. De ville alle have denne ekstra oplevelse med.

Præsten døbte mig, og jeg forstod, at han også gav mig forladelse for alle de numre, jeg hidtil havde lavet. Og advarede mig mod nye. Så trådte jeg hen foran altret med *Camila* ved min side, og som mand og kone gik vi sammen tilbage gennem byen, mens folk råbte og skreg af henrykkelse. En okse var på spid i *Don Jaimes* gård, og her festede vi. Nu havde karlene lagt revolverne, og de kom hen til mig, klappede mig på skuldren og sagde, at der var blevet ansat en meget bedre vagt til at passe på mig. Og så rullede de med øjnene . . .

Da solen var gået ned, gik vi allesammen tilbage til torvet. I stedet for altret var der nu stillet en julekrybbe frem. Der var Kristusbarnet og den hellige jomfru og Josef og en masse dyr, som allesammen var udsåret i træ. Men så kom præsten i sin sorte, slidte kjortel sammen med *Pedro*. Nu så tyren fredelig ud og den var smykket med blomster på sin brede bringe. Uden videre gik *Pedro* lige ind blandt dyrene og stillede sig på det sted i stalden, hvor man i alle billedbiblerne ser en tyr stå. Blomster var der overalt, og lys var der. Aldrig har jeg set en skønnere julekrybbe. Jeg tog *Camillas* hånd, og vi så på hinanden og sammen vendte vi os mod krybben, og det var som om alting blev større og mere levende i lyset. Jomfru Maria puslede kærligt om det lille barn, Josef, den stolte fader lænede sig mod en af bjælkerne. Dyrene lagde sig til ro, og *Pedro*, den vældige tyr, bøjede sig tungt foran krybben. Hyrderne kom ind, sangen og tonerne lød vældigt, og oppe på himlen stod en stor, klar stjerne.

Foran krybben stod præsten og det var som om han voksede, da han løftede sine hænder til velsignelse, som om han forandrede sig og trådte frem af billedet med en glorie af lys om sig. Måske var det bare det stadig tiltagende mørke omkring os, som gav lyset fra julekrybben bag ham en vældig glans, men nu forekom det mig også, at jeg havde hørt hans stemme før end i dag, som noget fjernt, som en drøm, jeg ikke tidligere havde ønsket. I et øjeblik, i stjernelyset, syntes jeg også, at jeg så ligesom skyggen af to huller i hans oprakte håndflader i de stærke, tunge arbejdshænder, der ligesom tvang mig til at se på mine egne på en helt ny måde, som gik meningen med dem først nu op for mig.

I dette øjeblik gav jeg mig selv et løfte, som jeg tror, jeg kan holde . . .

Jul med en hval

Når gamle Berglund fejrer jul, mindes han altid
en julenat i 1898, da han lå muttersalene i en jolle
højt oppe i Ishavet og passede på en hval ...

DETTE ER en af de mest dramatiske julehistorier, jeg har hørt. Og den er tilmed sand fra ende til anden. Han, som fortæller den, hedder *Hilding Berglund* og bor på et alderdomshjem i det nordlige Sjælland. Der er noget høvdingagtigt over hans hoved. Styrke og mildhed er forenet i hans ansigtstræk. Her er en mand, som kender livet på godt og ondt.

– Det skete for næsten 60 år siden, siger han. Jeg var bare en knægt på 15 år dengang. Men sådan en jul glemmer man ikke. Fra juleaften til anden juledag drev jeg

rundt i en jolle på det åbne hav sammen med en hval på 120 tons. Bølgerne slog ind over jollen, så jeg ustandselig måtte øse. Jeg var følelsesløs af kulde. Min føde bestod af tørre beskøjter og lidt skibsøl ...

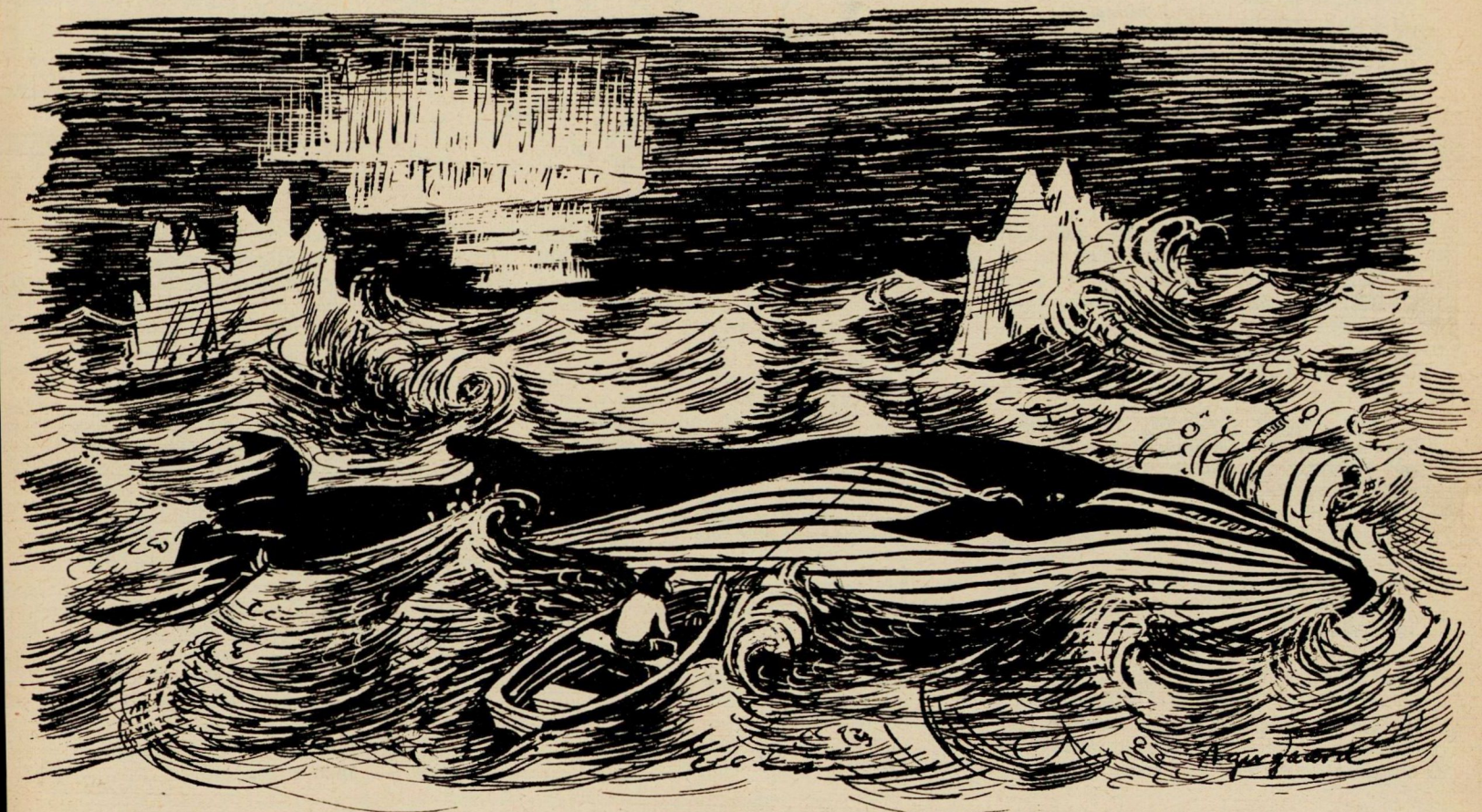
Hilding Berglunds sprog har en umiskendelig svensk accent. Han er født og opvokset i Skåne. Som 13-årig mistede han sin far, og moderen sad tilbage med ni børn, hvoraf Hilding var den tredieældste. Så snart han var konfirmeret, måtte han klare sig selv. Sammen med en kammerat tog han til Bergen i Norge. De ville have

hyre på et skib, men der var ingen hyre at få undtagen på en norsk hvalfangerbåd. Det ville kammeraten ikke; han vendte om og rejste til Skåne. Men for Hilding var der ingen vej tilbage, for han havde kun med nød og næppe skrabet penge sammen til udturen. Hvalfangerbåden var hans eneste chance.

Det var i 1897, da Norge endnu hørte under Sverige – først i 1905 blev unionen ophævet. Nordmændene kunne ikke fordrage svenskerne, og det fik den arme Hilding at føle. Han var yngstemand om bord og uvant med søen. Alle hundsede med ham. Lussinger og spark og knytnæver regnede ned over ham døgnet rundt. Når det kneb for ham at vågne op til sine vagter, kylede nordmændene støvler i hovedet på ham.

Som tiden gik, fandt drengen på råd. Hver gang hvalfangerbåden lå i havn, op-søgte han en jiu-jitsu lærer, hvis sådan en fandtes på stedet, og lærte kunsten at forsvare sig.

Hvalfangerbåden havde 22 mand om bord og blev drevet frem ved hjælp af sejl. Der var en dampmaskine, men den blev kun brugt i nødstilfælde. Hvalfangsten foregik højt oppe i Ishavet, nord om Spitsbergen og Bjørnø. Man brugte harpuner, som blev affyret med en kanon. I harpunens spids var anbragt en sprængladning, som eksploderede og dræbte hvalen, når mandskabet trak i harpunlinen. Det gjaldt nu om at få pumpet luft i den døde hval, så den kunne holde sig flydende. Derpå „tøjrede“ man hvalen til båden, mandskabet kravlede op på det vældige dyr og savede spækket af i kæmpeflager. Spækket blev stuvet ned

i hvalfangerbådens lastrum, mensknoglerne gik til bunds. Når lasten var fuld, søgte man havn og afsatte fangsten til et hvalkogeri.

Juleaftensdag i 1898 befandt Hilding Berglund sig i Ishavet om bord på hvalfangerbåden „Vega“. Mandskabet havde skudt en hval og pumpet den op. De beredte sig på at „skrælle“ den, men så opdagede udkikken, at en ny hval var i farvandet.

– Den må vi lige ha' fat i, sagde skipper. Svenskeren kan passe på den døde hval imens.

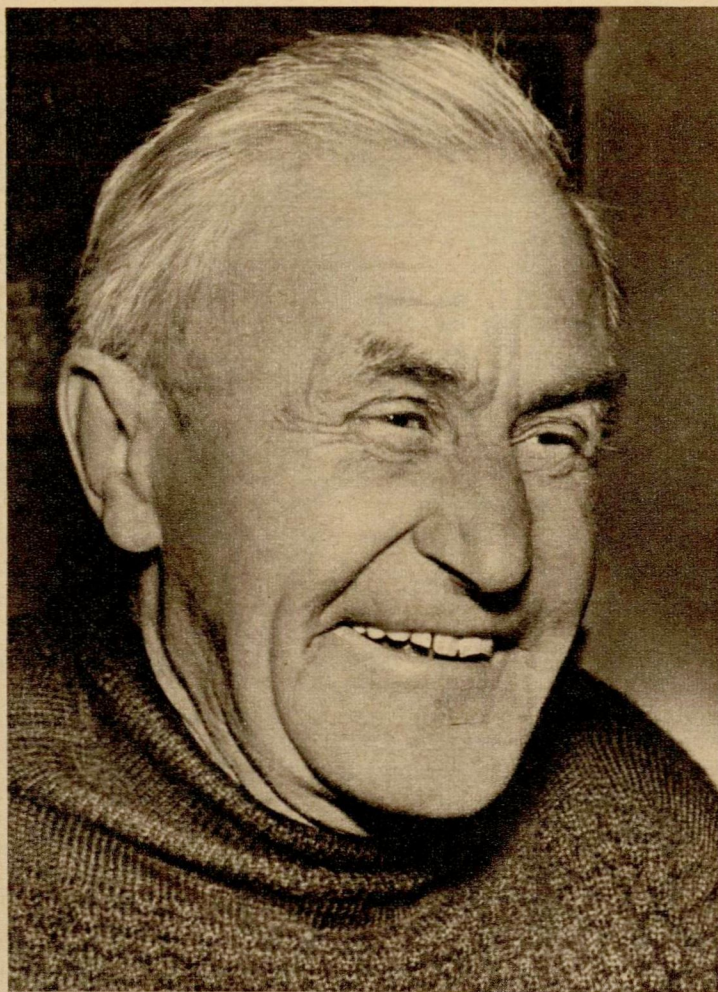
Ingen spurgte om svenskerens mening. Han blev søsat i en jolle, et spyd blev jaget ind i siden på hvalen, så man kunne fortøje den til jollen – eller omvendt!

Hilding fik udleveret nogle raketter og til fortæring blot en pose beskøjter og nogle flasker juleøl. Fra sin nøddeskal af en båd så han moderskibet forsvinde mellem bølgerne. Kort efter lukkede juleaftens mørke sig om ham.

Skønt han lå i læ af den kolossale hvalkrop, slog søerne ind over rælingen. Med korte mellemrum måtte han øse, for at jollen ikke skulle synke. Det er klart, at han ikke kunne tænke på at sove – det ville være den sikre død. Med en times mellemrum sendte han en raket op i mørket for at de andre skulle kunne finde ham og hvalen igen.

Hvis man ikke skulle være julesentimental under sådanne forhold, hvor skulle man så? Selvfølgelig tænkte drengen på sin mor, som han var nært knyttet til, og drømte sig tilbage til en jul med hende og sine søskende. Han var fuldt ud klar over, at han der i den lille nøddeskal af en robåd fortøjet til den vældige hval, var i alvorlig livsfare. Han var godt klar over, at han måtte tilbringe nogen tid i robåden, men han havde ikke tænkt sig, at pinen skulle vare så længe, som den gjorde.

Mærkværdigvis gik der ikke panik i ham. Livet til søs havde gjort ham hårdfør. Alle sine kræfter satte han ind i kampen for sit liv. Der var mange ting at slås med: søen,

På alderdomshjemmet i Nord-sjælland mindes Hilding Berglund de dramatiske oplevelser i Ishavet.

kulden, sulten, trætheden og kedsomheden. Det var fristende at hvile sig bare et øjeblik. Men han var klog nok til at lade være. I vandet var der flokke af rovlystne spækhuggere, som var trukket til af hvalkroppen.

Først efter 24 timers sejlads lykkedes det mandskabet på „Vega“ at få ram på hval nummer to. Andre 24 timer gik med at bugseri fangsten tilbage til jollen. For mændene, som deltog i den spændende jagt, løb tiden hurtigt. For drengen i jollen var hvert minut som en evighed. Da hvalfangerbåden endelig dukkede op, virkede den som en åbenbaring.

– Jeg følte mig som en lille dreng, der er kommet bort fra sin mor og endelig finder hende igen, siger Berglund.

– Fik De så også en „moderlig“ behandling, da De kom om bord?

– Næ. Jeg gled straks ind i rutinen – fire timers søvn og fire timers vagt.

– Lidt ros fik De vel?

– Den slags brugte man ikke.

Livet om bord fortsatte i den vante gænge. Tre måneder af året jagtede man hvaler, mere var ikke tilladt. Resten af tiden gik man på jagt efter sæler, ligeledes i Ishavet.

Skønt Berglund var hærdet, vænnede han sig aldrig til sælfangsten. Sælerne færdedes i store flokke, hver med sin „konge“. Når flokkene hvilede på isflagerne, lå kongerne yderst ved vandkanten og holdt vagt. Ved hjælp af rifler dræbte sælfangerne kongerne, og når kongen lå stille, kunne intet formå flokken til at røre sig. Sælfangerne kunne i ro og mag springe ned på isflagen og slå sælerne ihjel. De gjorde det med knipser.

– Sælerne kiggede så bedende op på os med deres sorte, blanke øjne, fortæller Berglund stille. Sæler er venlige, tiltalende dyr. Det var modbydeligt at skulle dræbe dem.

Engang havde mandskabet entret en isflage så stor som Øresund og slaget 500-600 sæler. Mens de var i færd med at flænsede dyrene, rejste der sig en storm, og skipperen blev bange for, at isen skulle slå revner

og blive til flager, for båden ville blive knust mellem de vældige isklumper, når de begyndte at drive i den oprørte sø. Skipperen satte derfor hastigt kursen mod det åbne hav, men efterlod otte mand, som skulle gøre sælerne klar, til båden kunne vende tilbage. Berglund var mellem de otte.

Pludselig hørte de nogle sære klask. Det viste sig at være isbjørne, som gik og slog labben i de døde sælkroppe! Ialt var der 7 bjørne. Heldigvis havde de jo mad nok i sælerne, så mændene fik lov at være i fred.

– Tre år holdt Berglund ud som hvalfanger. Så havde han tjent 3000 kroner – en formue dengang. Han vidste nøjagtigt, hvad han ville bruge pengene til: læse til styrmand. Men så kom han hjem til sin mor og så, at hun manglede selv det nødvendige til sig selv og børnene. Han beholdt så mange penge, at han kunne nå frem til den nærmeste havneby. Resten overlod han moderen.

Denne gang var det ikke en dreng, der påmønstrede, men et mandfolk.

I DEN KORSEÆSTEDES FODSPOR

JERUSALEM er en ener blandt alle Østerlands byer. Ingen andre af fortidens endnu levende storstæder som Damaskus og Baghdad, Amman og Mossul taler til fantasien med samme kraft, ej heller de endnu eksisterende bibelske byer som Bethlehem og Nazareth, Cana og Hebron.

Denne fornemmelse af Jerusalem som en særlig stor oplevelse skyldes ikke blot dens historiske berømmelse, dens vældige traditioner, dens betydning som religiøst centrum for tre verdensreligioner (også for muhamedanerne er den en hellig by, næst Mekka og Medina). I sig selv er den noget ganske særpræget.

Uforglemmelig er dens næsten dramatiske beliggenhed i et stærkt kuperet landskab. Højlandet rundt omkring den bølgende i rigt afvekslende formationer, hæver og sænker sig i bjerg og dal – og indtrykket af dette sceneri fæstner sig så meget stærkere, som man ud af de skarpt skårne konturer uden vanskelighed identificerer bibel-beretningens berømte stednavne, hist Oliebjerget og Zions bjerg, her Kedrons dal og Bethania, for blot at nævne nogle enkelte.

Inde i byen kan man ikke undgå at blive grebet af de stærke kontraster: af middelalder-stemningen i modsætning til den moderne bydels brede gader, af den sjove sammenblanding af øst og vest, af de snævre gaders virvar og det brogede markedsliv, af tårne og hvæl-

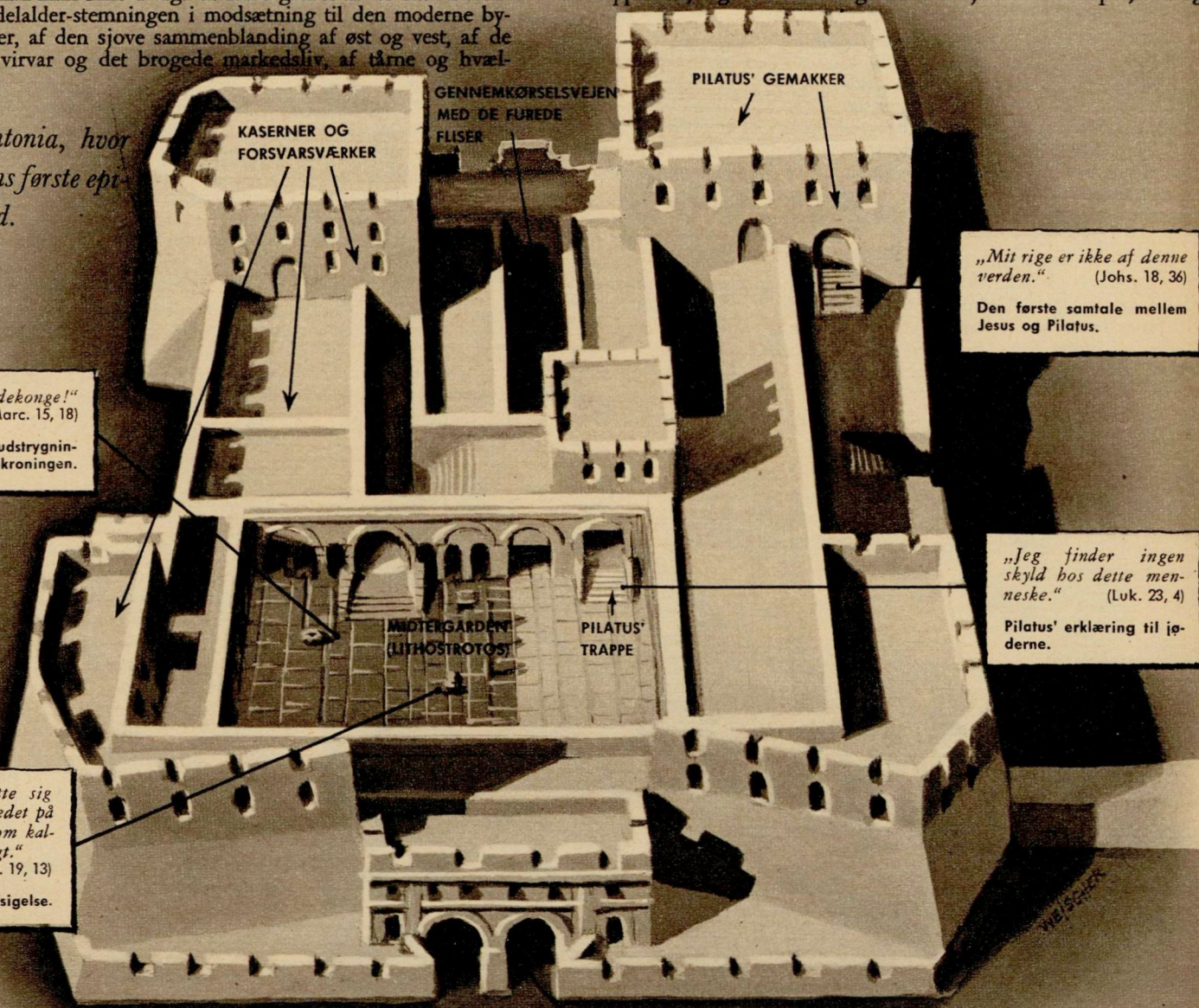
Mens de hellige steder i Jerusalem hidtil kun er kendt gennem usikre overleveringer, er der ved udgravninger under Ecce Homo-klostret fundet forbløffende sikre kendetegn på, at her var stedet for Jesu domfældelse og korsvandringens begyndelse. De betydningsfulde fund, som kun de færreste har hørt omtalt, beskrives efter et besøg på åstedet af redaktør Eggert Nielsen.

vinger og romantiske bymure.

På et punkt er Jerusalem imidlertid en skuffelse, nemlig når det drejer sig om stedfæstelse af alle de begivenheder, som har med Jesu lidelseshistorie at gøre. Ikke fordi der er nogen mangel på nøjagtige angivelser, nej, det forstemmende er netop, at der er alt for mange og alt for kategoriske vidnesbyrd til, at man kan fæste lid til deres tilforladelig-

hed og historiske sandhed. Jo stærkere man indpræntes at netop her stod korset og netop her fandt gravlæggelsen sted (markeret med stjerner og andre markskrigerske symboler), jo mere rejser protesterne sig overfor de færdigsyede påstande, som hviler på traditionelle kilder, hvis pålidelighed ikke er videnskabeligt underbygget. Blandt historikere og arkæologer er der stadig megen tvivl. Selv om adskilligt tyder på, at stedfæstelsen måske ikke er helt misvisende, groft bedømt, så har i hvert fald udformningen af de enkelte lokaliteter som krypter og grotter med lamper og røgelseskar og andet rituelt tilbehør udslettet ethvert spor af det oprindelige sceneri. Golgatha udpeges f. eks. som en klippeblok, ragende frem af gulvet i et hjørne af et kapel, anbragt

Fæstningen Antonia, hvor lidelseshistoriens første episoder fandt sted.

„De førte ham hen for at korsfæste ham.“
(Matt. 27, 31)
Herfra førtes Jesus til Golgatha.

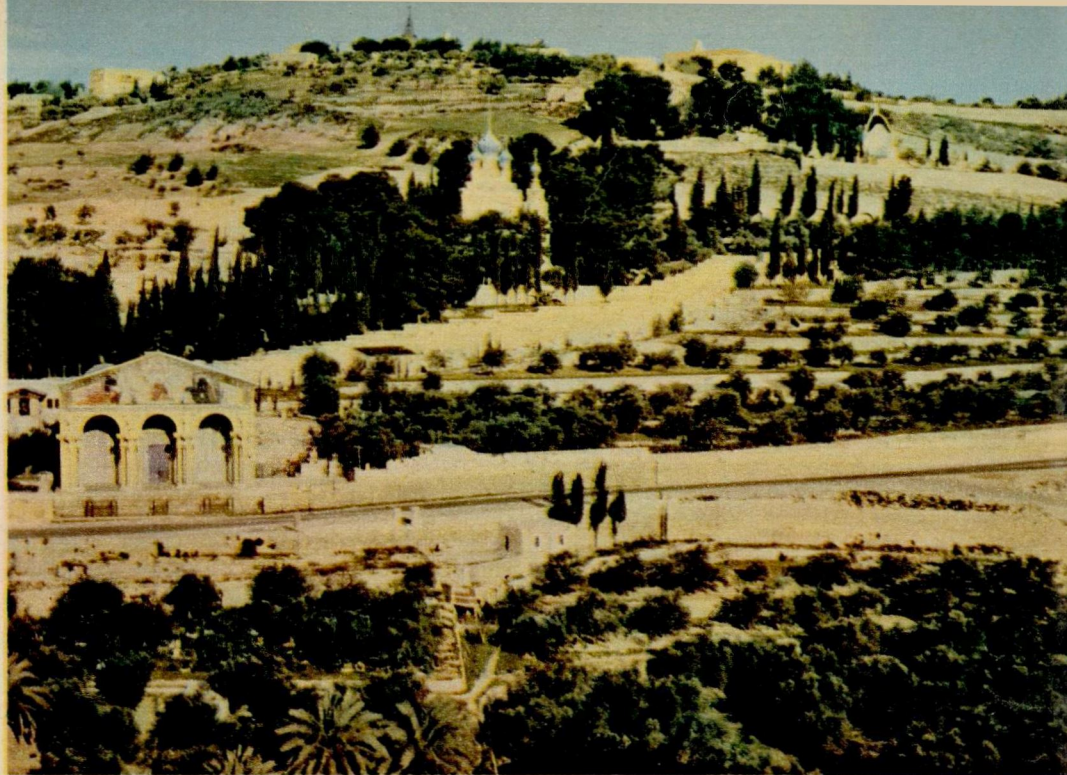
en trappelængde højere oppe end den øvrige gravkirke. Som bygningsværk er alt dette af ejendommelig virkning og også meget ærverdigt, i kraft af dets alder, men man har ingen mulighed for at forestille sig skuepladsen og dens omgivelser, for alt er camoufleret til ukendelighed af et rodet byggeri med successive ændringer, tilføjelser og udstafferinger, som ned gennem tiderne har fundet sted. Dertil kommer præget af en vis forretningsemsighed, en lidt forstemmende jagt på turister, det forvirrende indtryk af fremmedartede ceremonier, af og til også af uenighed mellem de præsteskræder, som har delt kirke- og klosterjorden mellem sig. Nysgerrighed eller forargelse over alt dette kunstige, får tankerne til at vandre på afveje.

Dog er der i de allersidste årtier gjort en opdagelse, der gribende og overbevisende som intet andet i denne by taler sit dybt indtrængende sprog til den besøgende, uanset om han er kommet til Jerusalem som pilgrim eller turist, som troende kristen eller i higen efter historisk sandhed. Mærkeligt nok er kendskabet til denne opdagelse ikke særlig udbredt og vil være nyt for det store flertal, skønt det drejer sig om fundet af det sted, hvor Jesus blev dømfældt af Pontius Pilatus.

For ca. 3 år siden, i 1955 forsvarede priorinde *Aline de Sion* ved Sorbonne universitet i Paris en doktorafhandling med titlen: *Fæstningen Antonia i Jerusalem og spørgsmålet om Jesu' domfældelse*, som var intet mindre end en påvisning af, at under det kloster i Jerusalem, hvis priorinde hun er, findes overbevisende vidnesbyrd om eksistensen af en fæstningsgård, som må være det sted, hvor Pilatus holdt rettergang. I dette rent videnskabelige arbejde støtter priorinden sig til nogle udgravninger i årene 1930–1950, som har bragt vished for, hvad man før kun dun-kelt har anet.

For at få sammenhæng i beretningen må jeg dog først gå helt tilbage til 1856, da en fransk pater Marie-Alphonse Ratisbonne kom til Jerusalem for dér at oprette et nonnekloster af Notre Dame ordenen på en grund, som bar minder fra Jesu lidelseshistorie.

Efter tusinde vanskeligheder blev han ejer af den såkaldte *Ecce Homo*-porthvælving

Udsigt fra Jerusalems østmur tværs over Kedrons dal mod Oliebjerget, hvor Gethsemane angives at ligge ved kirkebygningen nederst t. v. på skråningen. Der findes nogle ældgamle oliventræer, men næppe med en levetid, der går 2000 år tilbage. Imidlertid er det sikkert, at Gethsemane har ligget et sted på denne skråning.

og det tilgrænsende område. *Ecce Homo* betyder: Se hvilket menneske! og stedet anses for at være udgangspunktet for vandringer med korset. Her oprettedes et kloster, et kapel og et vajsenhus, som med senere tilbygninger i 1904 blev ophøjet til valfartskirke, bygningsmæssigt forbundet med porthvælvingen, således som vist på et af fotografierne.

Pilgrimmene kom i skarer for at besøge portbuen, hvorom man troede – og med god grund – at den havde været vidne til den evangeliske *Ecce Homo* scene. Men efterhånden som det arkæologiske arbejde i Jerusalem skred frem, blev man klar over, at porten først var blevet rejst af den romerske kejser Hadrian i begyndelsen af det 2. århundrede og i virkeligheden var en monumentalport,

som markerede den østlige indgang til Aelia Capitolina – den romerske by, som kejseren opførte på ruinerne af det ældste af kejser Titus i året 70 totalt ødelagte Jerusalem. Selve porten var altså hundrede år senere end den tildragelse, som den i folkemunde bar navn efter: Domfældelsen af Jesus, specielt Pilatus' udbrud: Se hvilket menneske.

Man var imidlertid klar over, at der i klosterets undergrund fandtes ruinrester, som kunne give et spor, og under ledelse af en kendt fransk arkæolog pater Vincent blev i årene fra 1930 til 1950 foretaget udgravninger, hvoraf med en sikkerhed, der grænser til vished fremgik, at ca. en trediedel af den flisebelagte gård „Stenlagt“ (*Lithostrotos* på græsk), hvorom apostelen Johannes taler (kap. 19, vers 13) befinder sig i kælderens under *Ecce Homo*-klosteret. *Ecce Homo* portalen var rejst på selve de stenfliser, hvor Pilatus lod Jesus piske. Denne flisebelagte gård var en slags forgård til fæstningen Antonia, og alle argumenter peger i retning af, at domfældelsen har fundet sted i Antonia, og at man altså virkelig står overfor oldtidens *Lithostrotos*.

Det er en underlig fornemmelse at træde ind i klosterets stilhed direkte fra gadens østerlandske larm og folkeliv. Derude blænder solen skarpt, her er der svalt og fredeligt. Fra klosterets lille forhave kommer man gennem en mørk gang frem til indgangen til den underjordiske flisegård. Vi befinder os her i det plan, hvor det gamle Jerusalem lå, to og en halv meter under det moderne Jerusalem. En af klosterets nonner, søster *Maria Ita*, er min fører, og inden vi betræder selve flisegården, viser hun mig først en plastisk model af hele fæstningsområdet – den som fremgår af tegningen ved artiklens indledning. Ved

Den berømte flisegård i niveau med det gamle Jerusalem i *Ecce Homos* krypt. Bærepillerne er anbragt ved udgravningen for at hindre sammenstyrtning. I forgrunden ses en af de udhugne render i fliserne til opsamling af regnvand.

hjælp af fundene under Ecce Homo, de tilgrænsende mur- og trappe-rester, samt de oplysninger, som i øvrigt har ladet sig fremskaffe, er det lykkedes at rekonstruere fæstningen Antonio i model med nogenlunde sikkerhed. Desuden vises et plastisk kort, som angiver, hvor alle de kendte bygninger var at finde på Jesu tid og tydeligt afmærker de ruter, som Jesu vandringer fulgte i påskedagene: Først fra nadvermåltidet over Kedrons bæk til Gethsemane, derefter den vej som blev fulgt, da Jesus var taget til fange efter Judas' forræderi, senere vejen til Pilatus i Antonia – inklusive det mellemliggende besøg hos kong Herodes Antipas – og endelig vejen til Golgatha. Af kortskitsen fremgår tydeligt Antonias placering klods op ad den fordums tempelplads, som i dag er den samme, hvor Omar-Moskeen – de ortodokse muhamedaneres største helligdom efter pilgrim-moskeen i Mekka – ligger udbredt over et mægtigt areal. Her blev den kongelige fæstning bygget af Herodes den Store 35 år før Kristus ved det nordvestlige hjørne af tempelpladsen og kaldtes Antonia for at smigre

Marcus Antonius, den tids dominerende romerske feltherre. I 12 år var den residens for Herodes. Efter romernes erobring rejste statholderne undertiden deres dommersæde der, når de forlod deres palads i byen Kæsarea ved Middelhavet (den egentlige romerske garnisonsby) og drog op til jødernes hellige by. Det var så sandelig ingen forlystelse for dem, men deres pligter tvang dem dertil. Navnlige når påsken trak vældige skarer af jødiske pilgrimme til templet, var der muligheder for opstand mod den romerske besættelsesmagt, som måtte bekæmpes øjeblikkelig, og derfor befandt den romerske statholder Pilatus sig i Antonia om morgenen den 14. Nisan (jødisk måned svarende til marts-april), fordi Antonia lå tæt op til templet, hvis gård og søjlegange – optøjernes normale arnested – kunne overskues fra fæstningens tårne og volde.

Et nutidsbillede af Ecce Homo-buen, som på sin venstre side går ind i den klosterbygning, i hvis undergrund Lithostrotos ligger.

Et blik ud over Jerusalem som byen præsenterer sig i dag set fra Oliebjerget. Den dominerende kuppelbygning til venstre i billedet er Omar-moskeen med den omliggende åbne plads, svarende til den gamle tempelplads. Fæstningen Antonia må altså have ligget i dens højre udkant. I Omar-moskeens baggrund kan Gravkirkens kompleks skimtes. Som oliventræerne i forgrunden står placeret, har Gethsemane måske set ud i længst forsvundne dage.

Antonia var et betydeligt militært bygningsværk. Mellem de fire hjørnebastioner og stærke mure lå kaserne mod nord, palæet – hvor Pilatus havde sine gemakker – mod syd og den befæstede port mod vest. Den ca. 1500 kvadratmeter store gård (ses tydeligt på modellen, flankeret af to ydre gårde, som ingen betydning har i denne forbindelse) var efter græsk skik belagt med fliser og omgivet af søjlegange. Cirka en trediedel er udgravet, resten ligger begravet under den ny tids bygninger, men det er den vigtigste centrale del, man har fundet, og såvel helhed som enkeltheder, samt adskillige topografiske, historiske og evangeliske fakta og udsagn peger samstemmende på, at her er skuepladsen for begivenhederne forud for korsfæstelsen. Ingen går derfra uden at føle sig dybt grebet af dette møde med en begivenhedsrække, som må engagere ethvert alvorligt tænkende menneske, enten man står overfor det med religiøs ærbødighed eller betragter det i historiens lys – få i vor vestlige kulturkreds tør benægte, at det overhovedet har fundet sted.

Som det fremgår af de ledsagende billeder ser stedet i dag ud som en krypt med kraftige bærepiller anbragt i rad og række, men bærepillernes tilstedeværelse skyldes vægten af de overliggende klosterbygninger. Oprindelig var gården uoverdækket, i niveau med det omliggende terræn. Men den har præsenteret sig meget stateligt med sine korintiske søjler og smukke stenfliser, hvorfor en beundrende samtid kaldte den Lithostrotos, et græsk ord som betyder „stenlagt sted“. Men de jødiske skriftkloge, som undgik alt græsk, bibeholdt det gamle hebraiske navn: Gabbatha, hvilket betyder „afrundet høj“ og hentyder til stedets oprindelige terrænforhold, der endnu er at spore i denne del af Jerusalem.

Ved midten af krypten falder et klart lys ind gennem et vindue, så man rigtigt kan beundre de store gråhvide eller mørkerøde kalkstensfliser, kvadratiske eller rektangulære, velbevarede eller revnede eller skæve – alle på samme sted som for 20 århundreder siden. Her får man øje på en meget betydningsfuld ejendommelighed, en bred fure eller rende hugget ud i flisernes overflade. Med visse mellemrum ses sådanne render, som var bestemt til at opsamle regnvand og lede det ned i et stort reservoir. I form af en hvælvingebygning af betydelige dimensioner ligger dette reservoir skråt ind under flisegården og præsenterer sig for beskueren så velbevaret som var det fra vor egen tid. Alene størrelsen viser, at det er samhörørende med et fæstningsanlæg. Regn var både dengang og nu en sjælden vare, og derfor blev hver dråbe, som faldt på fæstningsområdet, ledet ned i reservoiret.

En anden karakteristisk ejendommelighed ved flisebelægningen er, at den i et vist område er furet med tværriller, indhugget i overfladen tæt på hinanden. Det hænger sammen med, at der – som vist på modellen – gik en kørebane tværs gennem fæstningen, først som en lukket gang fra tempelpladsen ind i bygningskomplekset, derefter over flisegårdens sydlige del frem til dobbeltportalen i modellens forgrund. Vogne rullede til stadighed ind og ud i fæstningen med forsyninger, og tværrillerne var anbragt for at forhindre trækdyrene i at glide. Jesus må have gået på disse fliser, da han forlod gården med korset over skulderen.

Under kirken i Ecce Homo er fundet spor af vagtstuen, som formodentlig har ligget placeret lige ved siden af den befæstede port. Trapperester viser, at en trappe har ført op til statholderens private gemakker, en anden til soldaterkasernen. Lige nedenfor den sidste har man gjort et særlig forbløffende fund, idet der over et areal af adskillige kvadratmeters størrelse er hugget et net af spilletegn ind i fliserne. Foruden almindelige spillefelter – kvadratiske, rektangulære og cirkelformede – finder man symbolske figurer, sindbilleder på sejre eller militære triumfer: En sekstakket stjerne, laurbærblade, en hjælm, en skorpion, en ørn med udfoldede vinger, samt et kongespil. Her har soldater på vagt muntret sig med spil – skorpionen f. eks. var prætorianernes, den romerske gardes var-tegn. Nogle små knoglestykker er fundet, som blev brugt af soldaterne som terninger. Spillet betydningsfuld for sagen skal jeg senere vende tilbage til.

Hist og her på flisebelægningen kan man finde noget, der ligner false, som kan tænkes at være brugt til at fastgøre straffepælen eller statholderens dommersæde.

Hvis man vil vide, hvordan begivenhederne sandsynligvis har udviklet sig i disse omgivelser, kan man selv sammenholde evangeliernes beregninger med modeltegningen (nogle enkelte citater er indfældet til for-

klaring af visse placeringer). Stedangivelserne er klart i Johannes-evangeliet, hvor Pilatus fire gange henvender sig til de anklagende jøder, og ind imellem finder samtalerne mellem Jesus og Pilatus, piskningen, tornekrøningen og domfældelsen sted. – Nonnen, som ledsager mig, er ikke i tvivl om, hvordan de enkelte afsnit i beretningen er forløbet, og ved eftertanke må den besøgende give hendes argumentation medhold. I store træk er hendes fremstilling følgende:

Da ypperstepræsterne og de skriftkloge tidligt om morgenen kom til borgen med Jesus, som var taget til fange om natten, standsede de efter at være trængt igennem de to hvælvinger, som ses på modellen, ikke blot fordi de blev standset af vagten, men fordi de ikke ønskede at betræde denne hedningegård, „for at de ikke skulle blive urene, men kunne æde påske“. Under hele det flere timer lange optrin, må man tænke sig dem trængt sammen i disse portåbninger. Der blev sendt bud efter Pilatus, som kommer til syne på trappen, der fører direkte fra hans gemakker ned til flisegården.

Her standser han, ca. 40 m fra gruppen af jødiske stormænd, forhører sig om deres ærinde og lader Jesus træde frem for sig i flisegården. Den første samtale har sikkert fundet sted indenfor Pilatus' eget bopælsområde. Efter at Jesus havde svaret: „Mit rige er ikke af denne verden“,

gik pilatus atter ud til jøderne og sagde: Jeg finder ikke nogen skyld hos dette menneske.

Han søger at slippe ud af den ubehagelige affære ved at henvise den til jødernes egen hersker, Herodes Antipas, og mens anklagerne og den tiltalte bevæger sig hen til den nes palads, hviler der i en timestid normal ro over borgen Antonia. Vagternes knoglespil afbrydes imidlertid, da Jesus og hans anklagere vender tilbage, de sidste endnu stærkere opsat på at fravriste statholderen dødsdommen, så at afslutningen kunne ske inden sabbaten. Da er det, Pilatus griber den udvej at foreslå dem at frigive enten Jesus eller Arabas, og de vælger den sidste. Forvirret over deres valg og i håb om at tilfredsstille dem ved at imødekomme dem halvt, beslutter Pilatus at lade Jesus piske, og dette må efter søster Maria Itas fremstilling være sket omkring midten af gården, da denne straf efter tidens skik måtte tildeles synlig for enhver. En straffepæl har sikkert været rejst, man brugte jævnlig pisker i borgen Antonia.

Man må tænke sig, at Pilatus er fremkommet med sit udbrud: Ecce Homo! (se hvilket menneske!) på dette tidspunkt (det kan dog også, som det fremgår af Johannes-evangeliet, være sket efter tornekrøningen) i den hensigt at vække jødernes medfølelse, men da de truede ham med kejserens vrede, hvad han efter andre historiske udsagn havde grund til at frygte, bøjede han sig – dog efter at have vasket sine hænder som tegn på at være sikker på Jesus' uskyld.

Domfældelsen må tænkes at være foregået på sædvanlig vis. På en forhøjning, som blev rejst midt i gården i hast, blev dommersædet anbragt, og statholderen tog plads omgivet af sin livvagt og sine betjente. Ifølge loven måtte ingen henrettelse finde sted, uden at dødsdommen var afsagt af den romerske statsholder.

Spørgsmålet om, hvorvidt tornekrøningen fandt sted før eller efter domfældelsen må overlades til bibelfortolkere, men på et eller andet tidspunkt er Jesus blevet overgivet i soldaternes varetægt, og det tidligere omtalte kongespil, hvis felter var afmærket på fliserne i form af en strålekroner efter gammelt østerlandsk mønster og et stort B., der betyder *Basilikus* eller *Basileus* = Konge, kan, efter søster Maria Itas opfattelse, meget vel have givet dem ideen til forhånelssescenen. Her havde man i stedet for det kedelige spil

et levende menneske, som påstod at være konge, at drive løjer med. Han blev iklædt en slags narredragt, og hans kongekrone blev hurtigt flettet af den tørre tornede *poterium spinosum*, der vokser overalt i Palæstina, velegnet til bål og derfor for hånden.

I den fjerneste ende af flisegården rejser sig et alter i halvmørket ved siden af en vægmosaik, som gengives i de originale farver på Samvirkes forside (se fliserne foran altret), og som illustrerer Jesu modtagelse af korset. Det er her, de furede fliser findes, og det er herfra vandringen begynder ud gennem porten til Golgatha.

Nonnen slutter: Disse simple fliser med de mystiske billedtegn ved foden af refterne af en gammel trappe er for os blevet et af verdens helligste steder, et sted, hvor vi ikke er i tvivl om, at vi følger i Jesus' fodspor, et sted, hvor hans blod har dryppet på de fliser, vi træder på.

Et tydeliggjort udsnit af det ca. to kvadratmeter store spillefelt, der omfattede en række forskellige typer på spil, bl. a. hinkleleg, labyrintspil m. v., således som de også kendes fra romerske soldaterleire, badeanstalter og torve. Her ses kongespillet, angivet ved det store B i hjørnet (*Basilicus* = konge) og med en primitivt tegnet torne strålekroner efter gammelt østerlandsk mønster i midten. De linier, der løber ud fra kronen, har en særlig betydning for spillets gang, som blev afgjort ved kast med små knoglestykker. Spillet vides at være et påfund i forbindelse med de meget berygtede saturnaliafester, en slags karneval, hvorunder det var skik at udstyre en „narrekonge“ med al slags overdrevne ære og værdighed for at pine ham bagefter. Det er sandsynligt, at de romerske soldater, påvirket dertil af kongespillet, har fundet på at udføre spillet med en levende konge, eller en der kaldte sig konge, nemlig Jesus, og derfor har forsynet ham med tornekrone, purpurkappe og lignende attributer, som kendt fra skriften.

EN EPOKES HISTORIE

i tyve
danske smil

Litvinov – Sovjetudenrigsminister fra 1921 – havde et morsomt ansigt. Hans og Sovjetunionens politik bekymrede man sig mindre om i 1922.

DET ER en ganske ejendommelig oplevelse at repetere et tidsafsnits historie ved hjælp af samtidens satiriske tegninger. Man kan diskutere, hvor pålideligt et indtryk, metoden giver af den store politik, men til gengæld lærer man en masse om den danske offentligheds reaktioner. Tegneren udløser jo, når han er bedst, stemningen hos de mennesker, han henvender sig til. Han udtrykker med sin streg, hvad den jævne mand tænkte og følte som tvangsindlagt statist i disse akter på verdenspolitikens store teater.

Tager man, som Samvirke har gjort, de årgange af *Blæksprutten*, der dækker tidsrummet fra udbruddet af den første verdenskrig til begyndelsen af den næste, vil man bemærke, at udenrigspolitiske emner beslaglægger mere og mere plads, som årene går, men næsten endnu mere iøjnefaldende er en forandring i disse tegningers grundtone. Den skifter i løbet af denne periode fra ren hygge og gemytlighed til en satire, der ofte er skarp og bitter.

Begge tendenser er vel udslag af, at verden blev så umådelig meget mindre. Endnu for 40 år siden kunne man tage en blodig og skelsættende begivenhed som den russiske revolution med den overbærende munterhed, der lyser ud af Alfred Schmidts tegning af et dansk arbejder- og soldaterråd. Det er en strålende tegning, men forudsætningen for, at morskaben ikke fik en bismag, var jo, at man betragtede omvæltningen i Rusland som

Tegningen af de tre nordiske konger Haakon (t.v.), Gustaf (i midten) og Christian ved trekongermødet i Malmø 1915 er en af Alfred Schmidts berømteste. Iøvrigt undlod *Blæksprutten* næsten helt at beskæftige sig med udenrigspolitik under 1. verdenskrig.

Arbejder- og soldaterådene, som i 1917 tog magten i Rusland, var et nyt begreb. Her er det „oversat“ til dansk af Alfred Schmidt. Personerne er datidens socialdemokratiske ledere med Borgbjerg som frygtindgydende revolutionært centrum.

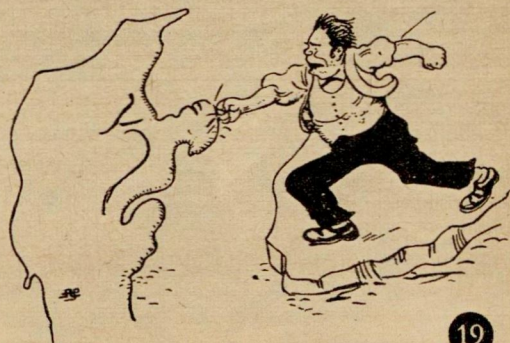

Ved fredskonferencen i 1919 mødte USAs præsident, Wilson, med et meget idealistisk program i 14 punkter. Franskmanden Clemenceau udmanøvrerede ham imidlertid totalt – og USA holdt sig udenfor folkeforbundet.

◀ Østeuropa interesserede dengang næsten kun, når kronprins Carol (den senere konge af Rumænien) havde en kærlighedsaffære. Det skete til gengæld ikke så sjældent. På tegningen t.v. er det vistnok sin faste forbindelse, madame Lupescu, han danser med.

Selv den norske okkupation af en del af Østgrønland tog man ikke alt for højtideligt på, skønt det naturligvis var kedeligt nok med denne nationalpolitiske næseslyver fra et ellers venligtsindet naboland.

Det er jo mit eget Kompagni

Året 1922's store udenrigspolitiske begivenhed var, hvis man skal stole på Blæksprutten, den italienske kong Victor Emanuels besøg i København. Alene det, at han ikke holdt det kongelige højdemål, vi er vant til, var jo ustyrlig morsomt. Det er Jensenius, der har forevigt gæstens møde med Tivoligården.

1923 var for Blæksprutten lige så bevæget i storpolitisk henseende som det foregående år. Paven fik nemlig indrettet et biografteater i Vatikanet, og tanken om Hans Hellighed og alle kardinalerne som tilskuere til en Fyrtårn- og Bivognfilm var tilstrækkelig til at inspirere Alfred Schmidt.

Sacredieu! Kaldet De det Afrustning?

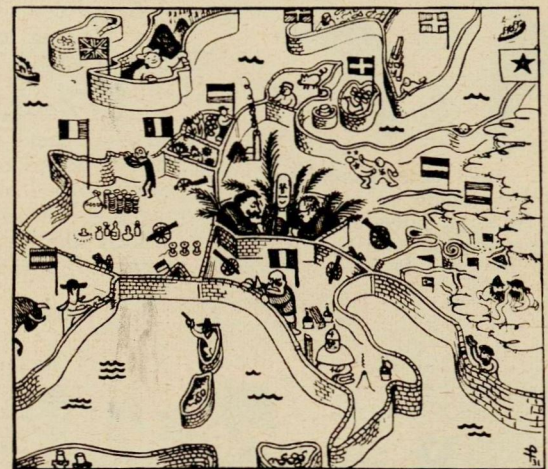
Også i 1928 fik Jensenius brug for Tivoligården, denne gang i forbindelse med den franske statsmand Briands afrustningsbestræbelser.

Kong Gustaf af Sverige kom i rampelyset, fordi han modsatte sig, at en borgerlig undersåt giftede sig ind i familien. Det er jo et tema, som synes af uopslidelig publicity-værdi for det svenske kongehus (tegning herover).

Det var uægtelig bitingene ved nazismen, Blæksprutten hæftede sig ved i begyndelsen. Tegningen t.v. (Hans Bendix 1933) hentyder til, at den kvindelige formand for en dyrebekyttelsesforening var blandt de første danske tilhængere af nazismen.

I 1935 fremhævede en af dansk håndværks ledende personer, at tre europæiske lande nu regeredes af tidligere håndværkssvende. Det var jo et temmelig barokt udslag af faglig stolthed, rent bortset fra, at Staunings svendebrev vist var det eneste af de tre, der tålte dagens lys.

Toldmur Fredspalme Haab

Europas forenede stater hedder denne tegning uden tekst af Alfred Schmidt (1931). Blot man tegnede jerntæppet ind, er den ved at kunne bruges som aktuel satire den dag i dag.

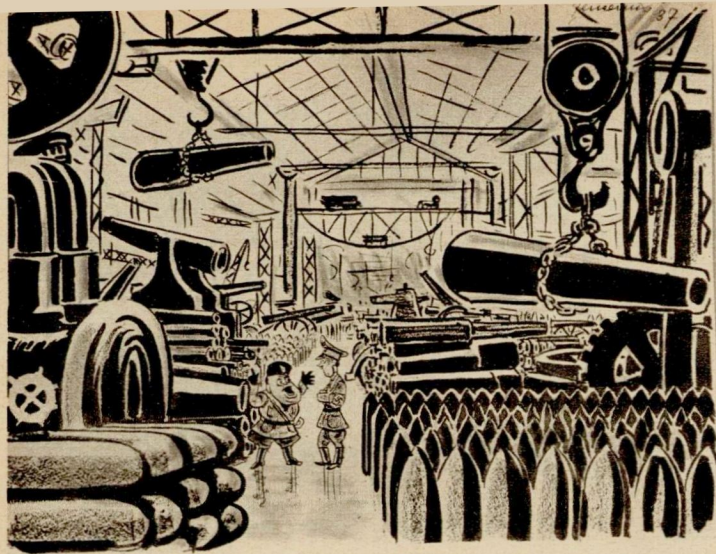
noget så umådelig fjernt, at det var komisk blot at tænke sig noget lignende i Danmark.

Mellemkrigstiden skulle imidlertid snart lære både de danske læsere og tegnere, at forestillinger af den art hvilede på illusioner. Fra midten af tyverne til midten af trediverne fik den udenrigspolitiske satire det præg af kritisk skarphed, man f. eks. vil finde udtrykt i tegningen af Abessiniens kejser som ulykkesfuglen, der svæver ildevarslen over folkeforbunds-paladset. Den er også tegnet af Alfred Schmidt, men hverken han, hans publikum eller den verden, som omgav dem, var mere som i de „gode, gamle dage“.

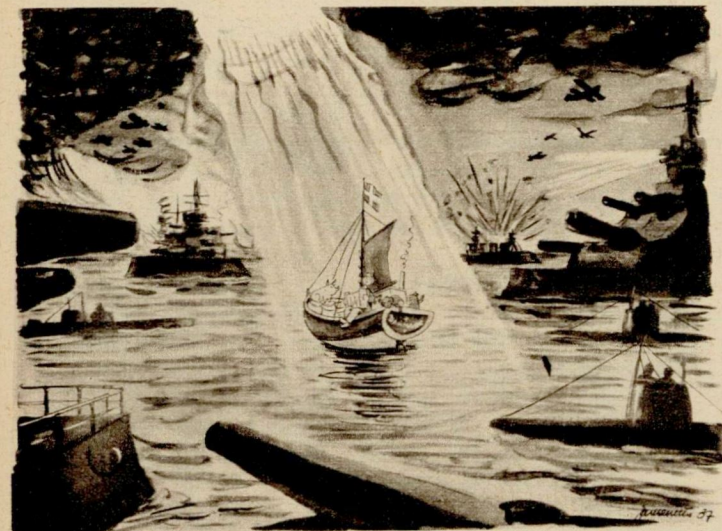
Den kavalkade af satiriske tegninger, vi har samlet på disse sider, slutter i 1938. For en stor del af Danmarks befolkning hører mange af de tildragelser, der her er tale om, altså hjemme i en tid, de ikke selv har oplevet. Det er historie nu, men forhåbentlig vil denne form for historie-repetition forekomme læseren mere oplivende end den, han erindrer fra sin skoletid. Et smil er der jo nemlig i alle disse tegninger – hvadenten det så er gemytligt, bittert eller ondskabsfuldt.

Efter midten af trediverne blev det mere og mere klart, at den oprustning, hvori diktaturstaterne førte an, truede verden med en katastrofe. Under indtryk af de dystre perspektiver blev tegnerne mere og mere hvasse i satiren. Selv den ellers så fredssommelige Jensenius er jo ondskabsfuld med tegningen her af Hitler og Mussolini på besøg i en våbenfabrik. – Så er vi altså enige om kun at gribe til våben for at bevare freden... forsikrer de hinanden. Ved nærmere eftertanke er de to herrer måske endda ikke de eneste, der rammes af satiren (1937).

Officielt bevarede Danmark sin sorgløshed, mens stormagterne på alle sider rustede sig til ragnarok. Jensenius-tegningen fra 1937 er et sjældent pletskud – selvom det vel nok er lettest at se bagefter.

Samme emne, men mere speciel og direkte adresse, har denne tegning, som forestiller indenrigsministeren (det civile luftværns øverste chef) i færd med at lede efter en gasmaske i de be-

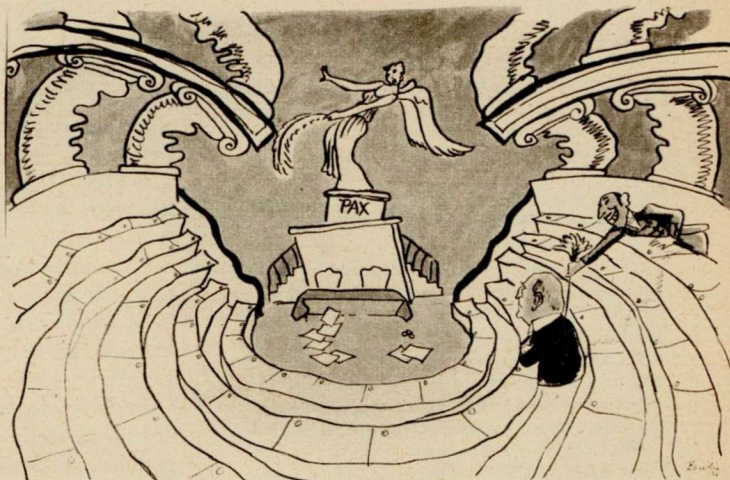
Det abessinske kejserrige var en af de mange stater, som blev diktatorernes ofre under forspillet til den store krig. Tegningen her af den landflygtige kejser som en ulykkevarslende fantasisfugl over folkeforbunds-paladset var en af Alfred Schmidts sidste (1936).

En anden landflygtig var Trotski, den tidligere russiske revolutionsleder. En overgang gav Spanien ham asyl, netop mens landet gennemrydtes af de uroligheder, som munded ud i borgerkrigen.

Tro til Døden!

(Dr. Munchs Tilid til Folketorhundet er stadig usvækket.)

„Undskyld, Hr. Doktor, men vi er færdige!“

Denne tegning af Hans Bendix (1938) er jo vendt mod dr. Munch – den danske udenrigsminister i det sidste tiår før den anden verdenskrig – men symbolikken rækker videre ud: til det håb om mellemfolkelig forståelse og nedrustning, Munch delte med så mange andre. Håbet bristede – det var den store tragedie i den periode, billederne her har skildret – men vi lever jo atter med dette håb.

APPLIKÉR
ET
MORSOMT
JULETÆPPE

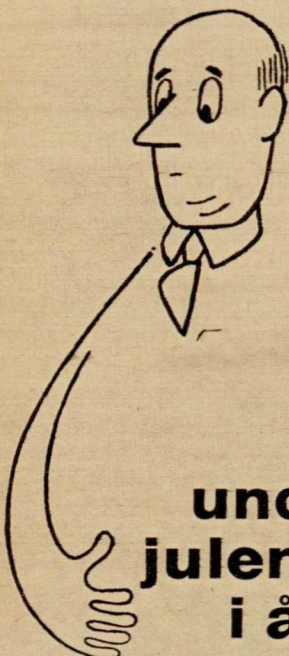
det går
hurtigt og
let med

I tube eller
flaske.

Rækker
langt.

BRUGSEN
har den

**undgå
julemave
i år!**

Julemad og nytårstrokoster er både hyggeligt og herligt. Man spiser og spiser. Men maven er slet ikke vant til sådanne pludselige fristelser, og før man ved af det, protesterer det „indre jeg“.

De behøver dog ikke forsage herlighederne af frygt for følgerne. Sørg blot for at have SAMARIN i huset til Dem selv – og til gæsterne. De små ubehageligheder på grund af for lidt motion og tung, syreholdig mad jages på flugt af den perlende SAMARIN, og De føler Dem igen frisk, veloplagt og i fin form. SAMARIN virker som et indvendigt rensende bad og er velgørende for hele systemet. Drik velsmagende SAMARIN hver morgen og aften eller til måltiderne. Det sætter humøret i vejret og giver nyt velvære.

Husk SAMARIN, når De køber ind til helligdagene. Fås i stor flaske og portionsposer. Kr. 4,25 og 2,65.

drik
Samarin
det gi'r perlehumør!

KONE OG FEM BØRN

JULEFORTÆLLING AF ERIK HASSIN

LAURIDS ringede et forsigtigt, næsten ydmygt klemt og stod lidt og ventede på, at der skulle blive lukket op, mens han hele tiden havde et øje ved gadedøren.

Et par opgange længere henne havde han nær brændt sig. Han havde ringet på og stået med den lille taske med snørebåndene og sæben halvt åben, og så var det vist hos en strisser. Folk sku' osse tvinges til at anføre deres stillinger på dørpladen.

Men heldigvis havde han jo fået kig på en uniformskasket i entreen og spurgt, om han kunne få lov til at tale med Kristoffersen. Der boede ingen Kristoffersen, og Laurids mumlede et undskyldning og gik.

Døren blev lukket op af en ældre, stramt udseende dame. Man kendte typen, hun var ikke af de værste. Ku' man bare få hende indviklet i en passiar og interesseret i ens skæbne, ku' det godt kaste en skilling af sig.

– Undskyld, frue, sagde han. – Men det er hårde tider. Tror De ikke, De ku' bruge et par snørebånd. Man er arbejdsløs, altså...

– De drikker jo, sagde damen og så undersøgende på ham.

– Ikke mere, frue, sagde Laurids. – Det er sket med det. Der er ikke råd til bajeren, når man har kone og fem børn og er arbejdsløs.

– Hvis De ikke havde drukket, havde De nok haft Deres arbejde endnu, sagde damen. – Man kan jo ikke købe af alle dem, der kommer ved døren. Men vil De have et stykke mad, skal De få det.

Mens damen skænkede kaffe, snakkede Laurids løs. Han fortalte om sin kone, der var på hospitalet, og om de små, der var i alderen fra to til tolv. Kone og fem børn, det var sandelig ikke nemt. Han spandt den godmodige dame ind i et net af snakkesalighed, mens han af og til skottede til hende, om hun var mør.

– Det værste er, når konen nu kommer hjem fra hospitalet, sagde han. – Der bliver ikke penge til jul i år. Og børnene går og snakker om juletræ, det er svært at sige til dem, at de ikke får det.

– Å, herregud, de små, sagde damen beveget.

– Man ville jo gerne give dem en rigtig

juleaften, sagde Laurids. – Men det skal nok ikke sådan være. Tak for mad og kaffe, frue.

Han rejste sig for at gå, men damen fandt sin taske. Hun rodede lidt i den, mens Laurids spændt fulgte hende.

– Hvis jeg giver Dem tyve kroner, vil De så love mig ikke at drikke dem op, sagde hun.

– Det er år siden, jeg har smagt spiritus i min mund, frue, sagde Laurids. – Det er sket med det.

– Og De vil bruge pengene til at give Deres børn en glad jul? sagde damen.

– Om jeg vil, sagde Laurids bevæget. – Jeg er jo deres far. Det er en god gerning, De gør, frue, og den skal aldrig blive glemt.

– Måske narrer De mig, sagde damen og fæstede sit skarpe blik på ham. – Og så skulle De rigtig skamme Dem. Jeg har nemlig selv god brug for mine penge. Det var kun, fordi De fortalte om Deres børn.

– Det er sandt hvert evige ord, forsikrede Laurids. – Helt bestemt, frue. Farvel frue, og tak, rigtig mange tak!

HAN stak tasken med snørebåndene under armen og gik ned ad gaden. Det havde været en god dag, for sådan ved juletid var det ikke værst at slå fægt. Han gik ind i en trappegang og talte sine penge op. Tre og tyve kroner, og i går havde han slæbt otte kroner sammen. Hvordan mon Iver havde klaret den? Han ventede lidt på kammeraten på det aftalte gadehjørne. Endelig kom han.

– Hvor meget? spurgte han.

– Tre en halv, sagde Iver.

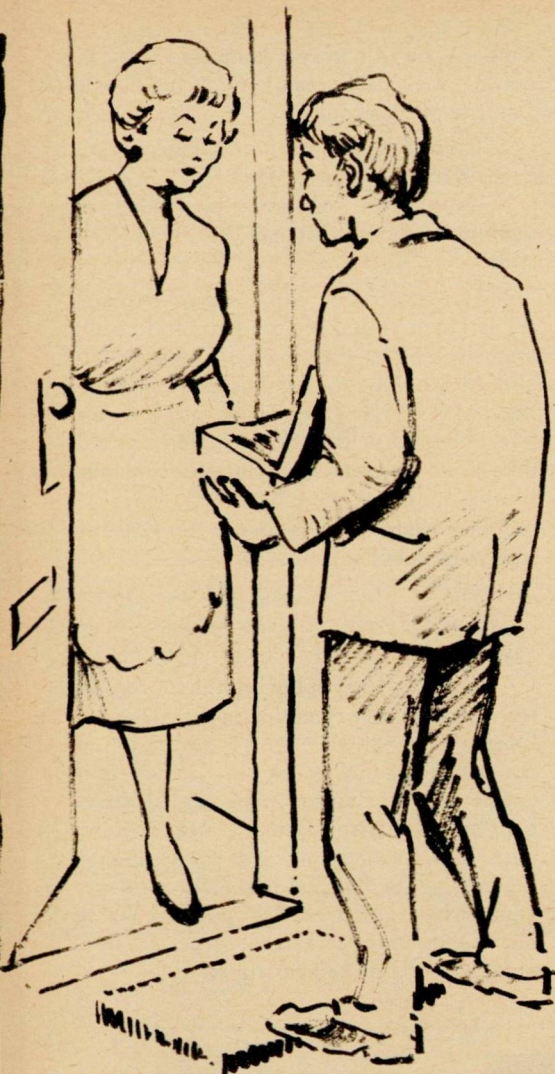
Laurids nævnede, hvad han havde betlet sammen.

– Du ta'r osse altid det bedste stræk, sagde Iver ærgerlig.

– Nej, men jeg kender faget, sagde Laurids. – Det bliver aldrig til noget med dig i den branche, man skal gi' folk fornemmelsen af, at de er rigtig go'e mennesker. Det er meningen med os, nemlig...

– Vi ku' gå ind og få en halv kaffe, sagde Iver. – Man bli'r for kold af det her rakkerliv.

– Undskyld, frue, tror De ikke, De ku' bruge et par snørebånd?

– Næ, jeg skal ikke ha' brændevin li'e nu, sagde Laurids.

– Det er første gang, jeg hører dig sige nej til et godt forslag. Hvad skal vi bruge gysserne til? Vi var jo blevet enige om en biskemad og diverse drammer.

– Ja, det var vi. Men jeg skal nu bruge pengene. Man må jo osse ha' lidt kluns og sådan...

– Du må jo ha' rotter på øverste loft, sagde Iver. – Man kan da altid redde et par bukser og en jakke her ved juletid, hvor folk er go'e.

Laurids drev ned ad gaden, og Iver fulgte ham i nogen afstand. Hvad gik der af Laurids, som ellers var en god kammerat? Var det hans mening at drikke pengene op alene? Han var måske bange for at give ud? Men Laurids dukkede ikke ned i en kælderbeværtning, han gik ind på postkontoret. Iver stod udenfor og måbede. Hvad i alverden havde den skøre rad nu for?

Inde på posthuset tog Laurids et ark papir og en konvolut op af lommen og stillede sig ved en skrivepult. Hans fingre var stive af kulde, og han var ikke vant til at bruge en pen. Men da han var færdig, var

han helt tilfreds med resultatet. Så lagde han fem og tyve kroner i brevet. – Det skal sendes som anbefalet, sagde han. – Og det kan vel nå frem til juleaften?

Jo, postassistenten forsikrede, at det lod sig gøre, og Laurids stak kvitteringen i lommen. – Hvad er det for et nummer, du nu har lavet? spurgte Iver, da han kom ud.

– Jeg havde bare glemt at betale min skat, grinede Laurids. – Men nu ka' vi lige gå hen og nappe den halve kaffe, du talte om. For nu er skatten i orden.

Da de sad i værtshuset, følte Laurids sig usædvanlig veltilpas. Han havde en fornemmelse af, at han for en gangs skyld havde narret skæbnen. For hvis han var kommet ind i knejpen med alle pengene på lommen, var der nok ikke sandsynlighed for, at han var kommet ud igen, før den sidste syl var væk.

GAMLE Dorre blev helt forvirret, da landposten kom med brevet og bad hende kvittere for det.

– Hvad kan det da være? sagde hun. – Er du helt sikker på, at det er til mig. Og dårligt er det med øjnene, jeg kan vel ikke få dig til at læse brevet for mig. Nej, nej, det går vel aldrig an at sinke dig i din gerning.

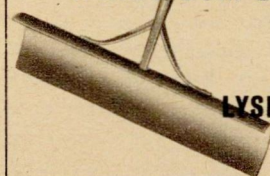
Men landposten var villig, han åbnede brevet og rakte Dorre fem og tyve kroner.

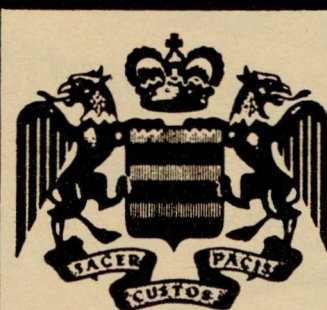
Lysbro
**SNE-
SKRABERE**

BEDST KENDT

KENDT SOM DE BEDSTE

**LYSBRO FABRIKER
SILKEBORG**

Cognac

**PRINCE HUBERT
de POLIGNAC**

"le plus grand nom du cognac"

Køb den i brugsforeningen - Leveres i gaveæske

– Du er altid så god ved os, Dorre!

– Det er jo penge, sagde Dorre overvældet. – Hvem sender da dem?

– Nu skal vi se, sagde posten og tog sine briller på. Det er fra din søn Laurids, Dorre. Kære mor, står her. Da jeg ikke ved, hvad du trænger til, sender jeg dig penge til jul, som du selv kan købe for. Jeg ville gerne have besøgt dig nu i højtiden, men man har jo sit at passe. Jeg har arbejde og klarer mig godt, og jeg håber, du er ved

godt helbred, kære mor. De kærligste hilsner fra din søn Laurids.

– Ja, det er sandelig fra Laurids, sagde posten. – Og det er rare penge at få nu til julen. Det er skønt, at han tænker på sin gamle mor...

Da landposten var gået, sad gamle Dorre med brevet i hånden. Hun havde tårer i øjnene. Det var så godt at vide, at Laurids havde tænkt på hende, og at han havde fremgang i verden. Hun syntes, det var så få år siden, han havde tumlet om

i hendes stue som en bitte, lyshåret prins.

Ja, ja, nu var alle børnene fra reden, de fire var i Amerika, og dem hørte hun sjældent fra. Men Laurids havde været hendes kæreste søn, måske fordi hun havde været mest ængstelig for ham. Han var så flygtig af natur. Men ikke flygtigere, end at han huskede sin gamle mor, det var en stor glæde for et gammelt hjerte.

Hun tog sin kåbe på og rokkede over til

naboens. En lille, mager kone stod i køkkenet og vaskede børnetøj. Omkring hende larmede en flok unger.

– Kom Ajs så hjem med lønnen i freddags, Kristine? spurgte Dorre.

– Nogle fik jeg, men det meste af ugelønnen går til kromanden, sagde Kristine.

– Det er strengt, som han er ved dig, sagde Dorre. – Jeg kender det nok, for min mand var heller ikke for god. Men du har flinke børn, Kristine, og du skal se, de skikker sig nok vel. Den bedste glæde her i livet, den får vi fra børnene. Men du skal ikke sidde med fem børn i julen uden penge i huset... se her, bitte Kristine.

Dorre rakte hende sedlerne, og Kristine stod med dem i sin våde, ru hånd.

– Du er altid så god ved os, Dorre, sagde hun bevæget. – Det er ikke første gang, du har hjulpet.

– Småfolk må holde sammen, for de store skal vi ikke vente os noget af, sagde Dorre. – Jeg klarer mig med renten, og de penge har jeg fået sendt fra Laurids, min yngste knægt. Han har altid haft sådan et godt sindelag, han var den bedste af mine børn. Du trænger mere til pengene, end jeg gør, og jeg har fået min gave, Kristine. Han skriver, at det går ham godt, og det er den største gave, en kan få, at det går børnene godt, og de skikker sig selv...

Koldt flæsk, kogt i eddikevand med laurbærblade og pyntet med hele nelliker hører til på julebordet – men der er også andre muligheder:

Sønderjysk surrib. Til 4: $\frac{3}{4}$ kg fersk sribet flæsk koges i $\frac{3}{4}$ ltr. vand tilsat $1\frac{1}{2}$ dl eddike, 2-3 laurbærblade, 5 hele nelliker, hele peberkorn og salt. Når flæsket er mørt, skæres det i skiver med ribbenene ved og lægges i en sandkageform. Suppen tilsættes $1\frac{1}{2}$ blad husblas pr. dl og hældes over flæsket. Vendes ud af formen og serveres hel med rugbrød og sennep til.

Alle retter er gennemprøvet af Slagteriernes Forskningsinstituts forskningskøkken.

gris på gaflen

Vendsysselflæsk. Til 4: Kogt fersk sribet flæsk afkøles og skæres i skiver, der lægges i en marinade af 3 dele eddike, 1 del vand, smagt til med sukker og lidt peber; rå løgringe lægges over.

Fynsk æbleflæsk. Til 4: 250 g flæsk, 1-2 løg, $\frac{1}{2}$ kg æbler, mel. Flæsket skæres i skiver og steges. Lidt af fedtet hældes fra. Når flæsket er taget op, svitses de udskårne løg i resten af fedtet. Derefter tilsættes de uskrællede æbler, der er skåret i kvarter. Sukker drysses over. Det hele steger ved svag varme til æblerne er møre. Serveres til det stegte flæsk.

Flæsk fra Hornsherred.

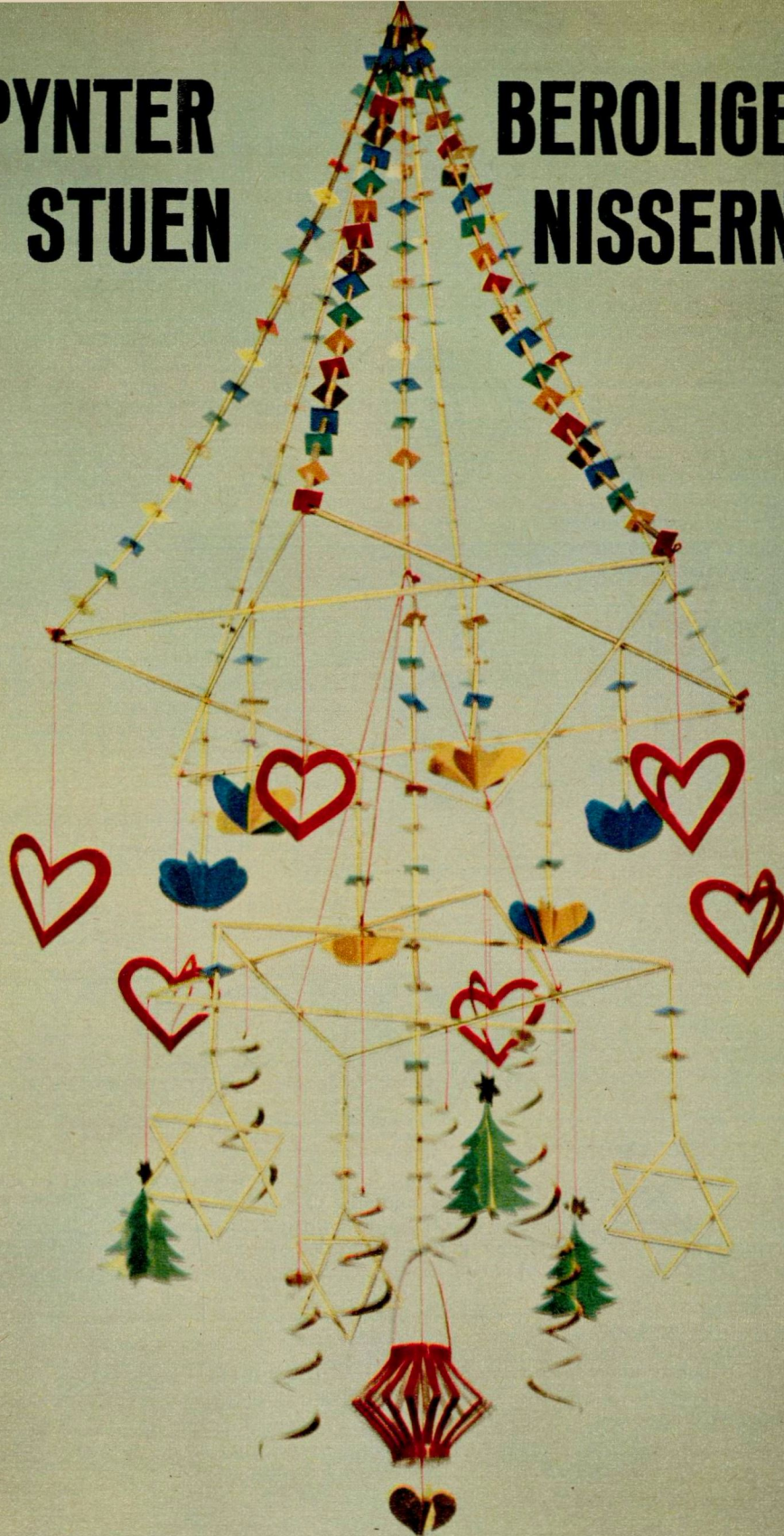
Til 4: Et stykke kogt sribet flæsk rides, medens det er varmt og smøres derefter med en blanding af 1 dl sukker, $\frac{1}{2}$ spsk. tør sennep og 2 spsk. rasp og 1 spsk. eddike. Sættes i ovnen til det har dannet en lækker skorpe.

PYNTER I STUEN

BEROLIGER NISSENE

I GAMLE dage havde en *uro* den dobbelte opgave at pynte i stuen og at holde nisser og trøldtøj på afstand. Nuomstunder er det naturligvis den dekorative virkning, man først og fremmest værdsætter. Men man skal dog heller ikke overse den biting ved en *uro*, at det er en morsom og stilfærdig syssel at fremstille den.

Netop nu i den sidste ugestid før jul kan børnene i deres forventningsfyldte rastløshed måske gå en og anden travl husmoder på nerverne med et evindeligt: Mor! Hvad skal jeg nu lave? — Sæt de kære unger i gang med at lave en *uro* som den på farvebilledet her. Kommer de først rigtigt i lag med opgaven, skal det nok vise sig, at den gamle almueopfindelse stadig er i stand til at udøve en beroligende indflydelse på nisser og trolde af begge køn.

Men den er da alt for svær til børn, vil De måske sige. Det afhænger naturligvis af alder, fingerfærdighed og tålmodighed, men kigger man lidt nærmere på farvebilledet og på anvisningerne (næste side), vil man se, for det første at detaljerne er ret enkle og for det andet, at hele *uroen* er bygget op, så den efter behov kan gøres mindre kompliceret. F. eks. kan der udelades en „etage“, og skulle børnene tabe tålmodigheden, når de er nået halvvejs, kan man udmærket hænges lakridskonfekt, små chokoladekringler, julenisser og lignende på *uroen* i stedet for de spiraler, hjerter og juletræer, man ser på billedet. Det har tilmed den fordel, at delikatesserne kan plukkes ned og nydes, når øjet er træt af at beskue det smukke, selvgjorte værk.

Af materialer og værktøj kræves der kun: nogle halmstrå (f. eks. fra et juleneg), glanspapir, et lille stykke karton, saks, lim, sytråd, synål og nogle få piberensere. I stedet for halm kan benyttes sugerør eller makaroni. Det er lettere at arbejde med, og makaronistængerne kan let males med almindelig vandfarve.

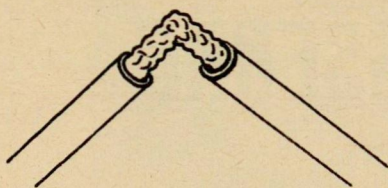
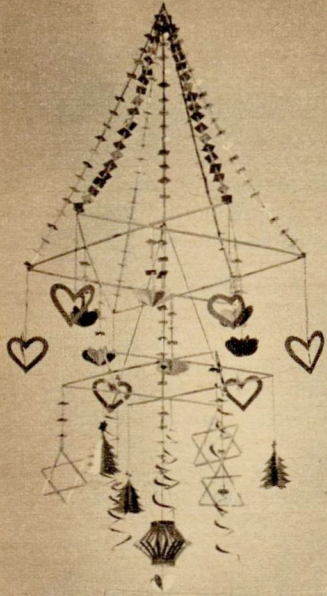
Klipper man *uroens* småting i lidt større format, bliver det til julestads, der kan hænges på juletræet.

Kig en gang til på farvebilledet, læs anvisningerne på omstående side igennem og så — god fornøjelse.

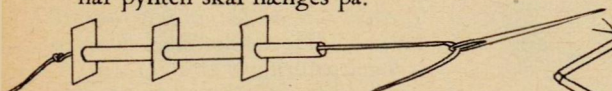
Sådan laves en uro (se også forrige side)

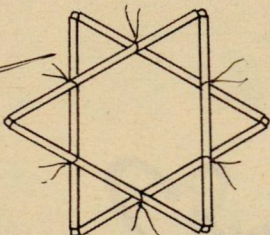
UROEN: Halmstråene pilles rene for eventuelle blade og klippes i stykker på 15 cm og 20 cm. Der skal bruges 6 stykker af hver længde. Heraf laves trekanter, som samles med små stykker pibe-rensere (tegningen herover).

Når trekanterne er færdige, samles de to og to til en stor og en lidt mindre stjerne. Hver stjerne er bundet sammen

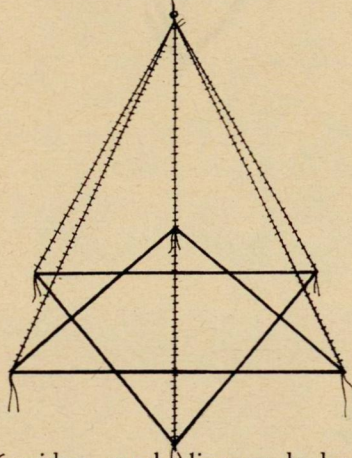
6 steder (tegningen til højre). Trådenderne skal *ikke* klippes af – de skal bruges senere, når pynten skal hænges på.

Nu lægges stjernerne til side et øjeblik, mens man går i gang med de snore, som bærer uroen oppe. En synål trædes med en lang tråd – ca. 40 cm. Slå en knude på enden af tråden og træk skiftevis små stykker halm (makaroni) og små firkantede stykker glanspapir på den (tegningen herover). Knuden er der, for at halmen og papirfirkanterne ikke skal glide af sytråden.

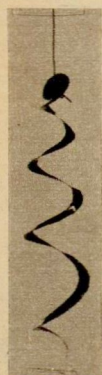

Der skal laves *syv* af den slags snore – de 6 af ens længde, den syvende noget længere. De 6 ens lange snore fastgøres til den store stjernes spidser. Disse snores løse ender samles i en knude foroven, så stjernen kommer til at hænge helt vandret (t.h.). Hæng så det hele op under en lampe eller lign. Derved får man mere styr på foretagendet, og trådene filtrer sig ikke ind i hinanden. Den syvende snor fastgøres nu til knuden, så den hænger løst ned midt i stjernen.

I denne „syvende snor“ fastgøres nu den lille stjerne. Den ophænges i tråde fra hver af dens 6 spidser, ganske ligesom da den store stjerne blev hængt op. (På farvefotografiet er den lille stjerne dog kun ophængt i 3 tråde. Det kan man også, men afbalanceringen bliver da vanskeligere).

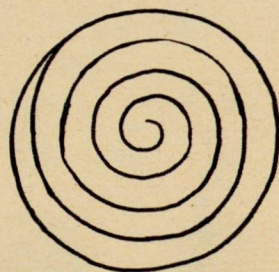
Dermed er skelettet til uroen færdigt. Nu skal pynten klippes og hænges på.

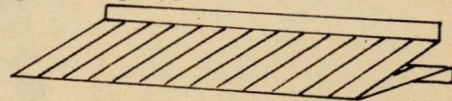
SPIRALEN: Tegn efter en femøre eller lign. to cirkler på glanspapiret, klip dem ud og lim dem sammen. Når klisteret er tørt, klippes som vist på tegningen til højre.

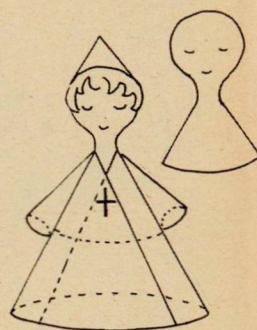
Sy derefter en tråd i midten af spiralen (tegning t.v.), så den kan bindes fast på uroen.

KINESISK LYGTE: Klip et stykke glanspapir – 10×7 centimeter. Fold det sammen på midten og bøj de to yderkanter 1/2 cm til hver side. Klip nu op fra midterfolden ind til den ombukkede kant (tegn. herunder) med ens afstand hele papiret igennem – 1/2 centimeter eller så. Derefter klistres de to smalle, ombukkede kanter sammen, og en hank klippes ud og klistres på lygten.

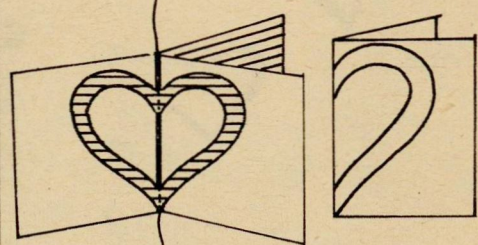

NISSEPIGEN: Klip først hovedet ud i tyndt karton (tegn. t.h.). Hår og øjne kan tegnes på eller klippes ud i glanspapir og klistres på.

Derefter laves 4 kræmmerhuse: 1 stort til kroppen, 2 små (ens) til armene og 1 (lidt større end armene), der bruges som hat. Kræmmer-

husene og kartonhovedet klistres sammen til nissepigen.

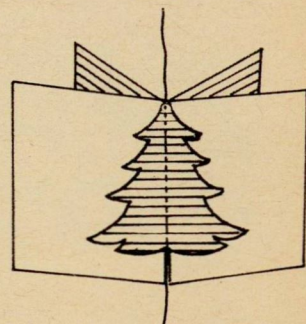
HJERTE: Klip 3 stykker glanspapir ca. 5×8 cm. Fold dem alle tre på midten (5×4). Lim de to af stykkerne sammen, men kun fra midterfolden. Klip et hjerte ud i det tredje stykke papir (t.h.) og lim det over på de to andre stykker (tegn. i midten). Så klippes der efter hjertets facon gennem de stykker papir, vi startede med at lime sammen. Det færdige hjerte ophænges som vist på fotografiet.

JULETRÆET:

Klippes på samme måde som hjertet, blot skal her bruges 4 stykker papir 6×8 cm (tegning til højre).

Specialisering øger produktiviteten. Kan man organisere en arbejdsdeling, så én laver nissepiger, en anden juletræer og en tredje stjernerne af strå eller markaroni, vil man i løbet af forbausende kort tid være nået til det stolte øjeblik, da uroen hænges op – helst ved eller over en radiator eller kakkelovn, hvor der er livlige luftstrømninger til at holde uroen i bevægelse. God fornøjelse!

DRENGEN

og pigen

og dragen

og guldet

Man kan ikke være heldig første gang, man slår en drage ihjel. Sådan er moralen i dette

E V E N T Y R
A F A L F P R Ø Y S E N

DER var engang en lille dreng, som sagde til sin mor:

– Nu vil jeg gå ud i verden og slå en drage ihjel og tage alt guldet med hjem til dig.

– Skal du ikke også befri en prinsesse? spurgte moderen.

– Jo, det kan jeg selvfølgelig lige så godt gøre med det samme, bare jeg slipper for at gifte mig med hende, for jeg er nu ikke så meget for piger!

– Så vil jeg ønske dig lykke på rejsen, sagde moderen.

– Det er ikke nok med det. Du skal give mig en madpakke med. For så sætter jeg mig på en grøftekant og spiser af maden, og så kommer der en gammel kælling eller en dværg eller en anden en, som er sulten, og så giver jeg dem maden, og så hjælper de mig og viser mig vej til dragen og sådan noget.

– Jamen, så skal du da rigtig nok have mad med, sagde moderen og smurte tre stykker rugbrød og lagde revet gulerod på og pakkede dem ned i en rød madkasse, hvor der stod velbekomme udenpå i guldbogstaver. Madkassen lagde hun i hans røde rygsæk og så lagde hun en sodavandsflaske fyldt med mælk ved siden af.

Så gik drengen ud i verden for at slå dragen ihjel. Da han var gået et godt stykke, kom han til et vejkrøds, og her satte han sig og tog madkassen frem. Nu kommer der nok snart en gammel kælling og beder om et stykke smørrebrød, og så viser hun mig bagefter den vej, jeg skal gå for at finde dragen. Ikke så snart havde drengen sagt

dette til sig selv, så kom en gammel kælling henne i vejsvinget. Da hun kom helt hen til ham, standsede hun og så på hans røde madkasse.

– Goddag, sagde drengen og rakte det ene stykke smørrebrød med revet gulerod frem til hende.

– Ih, goddag, sagde kællingen. – Men lad dog være med at sidde der og lege med det pæne stykke smørrebrød.

– Jeg leger slet ikke med maden, sagde drengen. Jeg vil give dig et stykke mad. Er du da ikke sulten?

– Nej tak. Jeg spiser altid før jeg går morgentur. Det skulle du også gøre, for det er slet ikke pænt at sidde der og kaste madpapir og æggeskaller i vejkannten. Fy, fjø, sagde kællingen, og så gik hun videre.

Drengen så efter hende. Nå, der kommer vel nok en anden, tænkte han. Hun så nu heller

gang på gang for at se, om drengen fulgte med. Og drengen gik rask til, for nu var han sikker på, at egernet virkelig ville vise ham vej til dragen.

Drengen og egernet kom længere og længere ind i skoven, og med et kom de til en bæk. Egernet hoppede fra det ene grantræ til det andet og vips, var det over bækken som ingenting. Men drengen måtte blive, hvor han var, for bækken var dyb, og han kunne ikke svømme. Så satte han sig ved bredden og tog sit sidste stykke smørrebrød frem.

Lige med et så han en fisk i bækken. – Det er nok dig, som skal hjælpe mig, tænkte drengen og kastede smørrebrødet ud i bækken til fisken, men den dykkede ned under en sten, og smørrebrødet flød ovenpå. Drengen fulgte den vej, smørrebrødet flød, og sådan kom han til en skråning. Oppe på skråningen stod en stor dreng med

Du så pæn ud, da du lå og sov. Det var lige ved, at du så lige så pæn ud som min egen fætter. Sådan en madkasse med velbekomme på har jeg slet ikke.

– Jeg fik den til min fødselsdag, sagde drengen. Nu mærkede han, at han var noget så frygtelig sulten. Og værst af alt: han havde ikke noget smørrebrød tilbage i den røde madkasse.

– Er du sulten, spurgte pigen. – Du kan få mad af mig. Jeg har både tvebakker og kold rabarbersuppe med.

Drengen sagde tak og spiste fire tvebakker og drak al pigens kolde rabarbersuppe.

Pigen så, han spiste og drak, og da han var færdig, sagde hun: – Nu skal du frelse mig fra dragen.

– Dragen? sagde drengen og fik den sidste tår kold rabarbersuppe i den gale hals.

– Ja, selvfølgelig. Du har jo spist min mad, og dragen ligger og venter dernede i krattet.

– Nå ja, lad gå, sagde drengen og gik ned i krattet. Han var lidt ræd, men pigen så jo på ham, og så tog han mod til sig og røg lige på dragen og gav den sådan en på sinkadusen, at støvskyerne stod lodret op i luften. Og bagefter brækkede han dragen i mange små stykker.

– Nu kan du godt komme denne vej, sagde drengen til pigen.

– Tusind tak skal du have for din ulejlighed, sagde hun. Nu kan jeg godt gifte mig med dig, hvis jeg altså ikke først skal giftes med min fætter.

– Ham kan du lige så godt tage med det samme, sagde drengen.

– Å, tak, sagde hun. Så kan du i stedet for gå med hjem og få noget mere kold rabarbersuppe.

– Nej, mange tak, sagde drengen. – Når man har dræbt en drage, så plejer man også at finde guld, og det skal jeg huske at tage med hjem.

OG TÆNK JER! Lige neden under den rådne træfælde – nej, altså lige under dragen, lå en hel masse fine sten, og de lyste i solen og strålede, som var de af sølv, når man vendte og drejede dem i solen. Og drengen samlede dem allesammen op og lagde dem i sin rygsæk og var tilfreds med dagens gerning. Man må jo hellere tage sølvet, når det nu ligger der, og ingen kan regne med at finde guld lige under den allerførste drage, han slår en på sinkadusen og brækker i mange små stykker.

ikke ud som en rigtig æventyrkælling. Så spiste han smørrebrødet selv.

Men mens han nu sad der og spiste, så hørte han noget, som fløj hen over hovedet på ham og hen over gærdet bag ham. Det var et lille egern.

– Kom her, så skal du få et stykke mad, sagde drengen, og kastede sit andet stykke smørrebrød hen over gærdet til egernet. Men det løb bare videre ind i skoven og satte sig på en gren og så på drengen.

– Det betyder nok, at jeg skal følge med, sagde drengen. Han tog sin rygsæk på ryggen og traskede afsted.

Egernet gik foran og stoppede

en fiskestang. – Lad være med at trampe så hårdt, sagde den store dreng, du skræmmer fiskene bort.

– Vil du have lidt mælk?

– Mælk? Ha, ha, nej tak. Jeg kan ikke drikke mælk, når jeg står her og fisker. Se at komme væk i en fart.

Så måtte drengen væk i en fart, men nu syntes han, at der slet ikke var noget sjov ved denne tur ud i verden. Han satte sig i en blåbærmark og drak al sin mælk. Så lagde han sig ned og faldt i søvn, og da han vågnede, stod en lille pige og så på ham.

– Godmorgen, sagde drengen.

– Godmorgen, sagde pigen. –

Morgenkjolen

FORTÆLLING AF RALPH URBAN

I år havde Betty foresat sig at begynde med julerengøringen i god tid. Allerede otte dage før jul var hun så vidt, at hun kunne tage fat på badeværelset. Hun asede, hun masede, og hun sled i det, til man kunne spejle sig i vandhanerne, og de oliemalede vægge ligefrem skinnede. Derpå kastede hun sig over det smalle mellemrum mellem badekar og kakler, hvor det var så svært at komme til. Hun jog energisk en fejekost ind i mellemrummet, men stødte på modstand, og det raslede mystisk. Bettys nysgerrighed var øjeblikkelig vakt, forsigtig og spændt stak hun armen ind i dybet, til hun kunne føle noget papir og fik fat i en snor, som hun trak i, indtil en pakke kom til syne. Da hun havde været gift med Hans Malner i to år, og de ikke havde lejere i deres lille lejlighed, kunne det altså kun være hendes mand, der havde gemt pakken her. Betty smilede medlidende, fordi sådan en stakkels ægtemand aldrig kan få lov at have en hemmelighed for sin kone. Så gik hun ind i soveværelset for at undersøge julegaven lidt nærmere. Pakken, der var fra et stort mode-magasin, viste sig at indeholde en morgenkjole af flonel; altså meget varm og kun to numre for stor. Det med størrelsen kunne der rædes bod for, men sikken et mønster, sikken nogle farver! Mægtige prangende blomster i gult og grønt på violet bund! Et sandt mareridt. Kassesedlen lå ved, og forneden på den stod der: „Ombyttes kun mod forevisning af denne kvittering“. Fru Malner lagde morgenkjolen over en stole-ryg og vendte tilbage til sin rengøring. Imens spekulerede hun heftigt over, hvad

hun skulle gøre ved den, hun kunne ikke tænke sig at gå med noget så smagløst, og hun kom til det resultat, at det var bedst at få den byttet allerede nu, inden jul. Kende hun sin Hans ret, ville han såmænd ikke engang lægge mærke til det.

Om eftermiddagen tog hun ind til byen og byttede den violette morgenkjole om med en elegant dressing-gown af tyk sort silke. Den kostede ganske vist en bagatel mere, men hun fandt den henrivende og betalte uden at kny prisdifferencen af sin julesparekasse. Da hun var kommet hjem, lagde hun pakken tilbage, hvor hun havde fundet den.

Den 24. december havde hr. Malner fri og blev derfor hjemme hele dagen. Efter morgenkaffen hentede han juletræet op fra kælderen og hjalp sin kone med at pynte det. Da de var færdige, jog han Betty ud af stuen og låsede omhyggeligt døren. Nu ville han i fred og ro pakke alle de gaver ind, som han for størstedelen først havde købt aftenen i forvejen. Men lige inden frokost fik han pludselig vældig travlt.

– Jeg er her straks igen! råbte han ud i køkkenet og forsvandt i løb ned ad trappen.

Hvad mon der gik af ham? tænkte Betty forbavset og besluttede at vente med at lave den lækre lille omelet, hun ville overraske ham med, indtil hun så ham. Og det gjorde hun klogt i, for han viste sig først halvanden time senere. Den unge frue nåede lige at se et glimt af hans stolte og hemmelighedsfulde mine, og at han holdt noget krampagtigt skjult under frakken, inden han sidelæns banede sig vej henimod dagligstuedøren, som han igen låsede efter sig.

Senere hen på aftenen sad de, ligesom året før, med hinanden i hånden og stirrede på juletræets glans og pragt, mens radioen dæmpet spillede stemningsfulde julemelodier. Da lysene begyndte at brænde ned, tændte husets herre for loftsbelysningen og slukkede de små flammer med fingrene, som han hver gang brændte og som blev sortere og sortere.

– Så, sagde han efter endt arbejde, nu er det vist på tide, vi får set på julegaverne. Begynd du at pakke ud, Betty, så ordner jeg papiret.

Den ene gave efter den anden blev beundret. Lige fra barberkosten, der efter sigende aldrig tabte eet hår, til en uigennem-sigtig perlonskjorte, fra seks mokka-kopper til en gammelrosa stola var det alt sammen nyttige og smukke ting, der fik deres hjerter til at banke af glæde. Til slut var der

kun den pakke tilbage, som Betty vidste indholdt den ombyttede morgenkjole. Bare Hans nu ikke opdagede hendes lille trick! Med let rystende hænder fik hun guld-snoren op, slog papiret tilside og – stirrede måbende på den violette morgenkjole med de mægtige gule og grønne blomster. Ovenpå lå en pengeseddel.

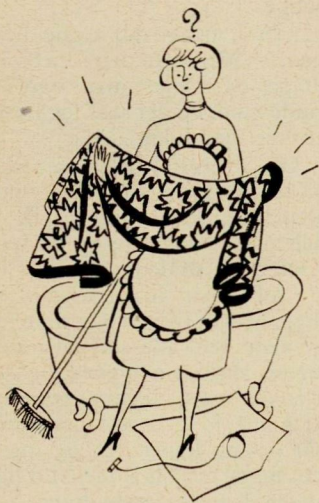
– Nu skal du bare høre, hvad jeg har været ude for, sagde Hans og smilede stolt, for et par uger siden fik jeg øje på denne her varme og samtidig elegante kimono i et vindue. Det slog mig straks, at disse lysende farver måtte stå dejligt til din friske teint, og at det bløde flonel ville klæde din figur. Nå, og derfor gik jeg straks ind og købte den. Jeg skal sige dig, alle de andre gaver, du har fået af mig, har du jo selv ud-peget i årets løb, ganske diskret, men allige-

Jeg er stolt over din gode smag. Du kan tro, jeg skal skåne denne morgenkjole.

vel. Og jeg ville gerne engang give dig en gave, som jeg havde fundet på, noget, der var fra mig personlig, hvis du forstår, hvad jeg mener? Nå, men nok om det. Pakken med morgenkjolen lagde jeg på et gemmested, som ikke engang du nogensinde vil kunne finde, og som jeg derfor heller ikke vil røbe nu. Og, tænk dig, idag, da jeg var ved at pakke gaverne til dig ind, opdagede jeg til min store ærgrelse, at man i magasinet var kommet til at ombytte min fikse kimono med en rædsomt smagløs sort en! Det var derfor, jeg styrtede afsted inden frokost. Jeg ville prøve, om jeg kunne få den byttet, og det lykkedes mig altså også, som du ser. Skønt jeg protesterede heftigt, ville man absolut give mig penge tilbage. Hvordan det kan gå til, er mig en evig gåde, men ekspeditricen sagde, at det var rigtig nok, så det måtte jeg slå mig til tåls med. Men du har jo tårer i øjnene, lille pige, hvad er...?

– Åh, det er kun af glæde, afbrød Betty med halvkvalt stemme, og fordi jeg er stolt over din gode smag. Du kan tro, jeg skal skåne denne morgenkjole; så kan jeg måske endnu have den om ti år!

Sikken et mønster, sikken nogle farver.

ÅRETS STORE JULE- KONKURRENCE

5 BILER BORTLODDES BLANDT LÆSERNE!

Disse fem Mercedes-biler, to calypsofarvede og tre lyseblå, er de fem første præmier i Samvirke's julekonkurrence. Slanke i linjerne er bilerne, og deres motor giver en 100 pct. lydløs gang. Alle fem biler prøvekøres af redaktionens yngre familiemedlemmer, før de den 1. februar leveres vinderne kvit og frit ved hoveddøren. Bedre kan det ikke være – men alligevel: Foruden disse fem biler udsætter vi som præmier 25 pakker med lækkerier fra FDB's fabrikker (kemikalie- og rebfabrikken undtaget). Og hver af pakkerne er lige så meget værd som alle fem biler tilsammen! Deltag derfor i Samvirke's julekonkurrence – konkurrencen med alle tiders præmieliste.

HVEM HAR FAT I DEN ANDEN ENDE?

Ballets dronning har kastet serpentinere ud i salen. Fire af selskabets herrer har fanget hver sin, men hvor er de fire? Når læserne har fundet ud af dette, angives på nedenstående kupon de felter, i hvilke de fire herrer findes, idet der med vandrette og lodrette streger kan optegnes 16 felter: A1, A2, A3, A4, B1, B2 o.s.v. Løsningerne indsendes senest 3. januar mærket Julekonkurrence til Samvirkes postboks 1280, København S. Vinderlisten trykkes i Samvirke for 1. februar 1959.

Julekonkurrence. Samvirkes postboks 1280, Kbhvn. S.

Jeg er ganske sikker på, at de fire herrer, der har fat i den anden ende af serpentinerne, befinder sig i følgende

felter:

☐	☐	☐	☐

navn .....

adresse .....

LIDT FINGERFÆRDIGHED I JULEN

HER er tre forbavsende små trick med et spil kort. Men husk at en kortkunst aldrig må vises før man er helt sikker i den, og at den aldrig vises to gange samme aften. Det første trick er ganske let og simpelt, men alligevel overraskende, og kan kaldes:

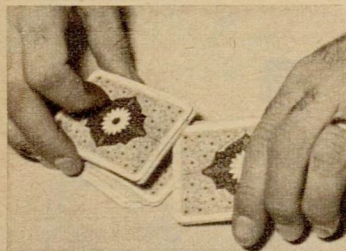
DE RØDE OG DE SORTE

Giv en af gæsterne et spil kort med bagsiden opad og bed ham lægge kortene eet ad gangen i to bunker. Det er ligegyldigt, om han vil lægge dem skiftevis hver anden gang eller f. eks. først 5 i en bunke og så et eller to i den anden og igen flere i den første. Den eneste betingelse er, at der kun tages et kort ad gangen.

Forklaring:

Kortene er i forvejen præparerede (sorterede) så de ligger først alle af den ene farve og derefter den anden.

Når gæsten har delt kortene ud i to bunker, tager man først

den ene bunke, og medens man støder den lige, deler man den behændigt mellem sorte og røde kort, og putter ligeså behændigt den anden bunke ind her imellem. Nu kan man lægge kortene op pænt sorteret i en rød og en sort bunke.

FIRE ESSER TRICKET

Ud af et spil kort finder man de fire esser og giver dem til en af gæsterne. De får nu esserne tilbage og lægger dem ovenpå bunken. Derefter lægges de fire esser ud i hver sin bunke, og til slut lægges tre kort fra bunken ovenpå hvert es.

Lad gæsten vælge et tal mellem 1 og 4 og skyd bunken med

det valgte nummer tilside. Vend de andre bunker en efter en så alle kan se kortene, og til slut vendes den valgte bunke, som viser sig at være alle fire esser.

Forklaring:

De fire esser findes frem og overlades til en af gæsterne. Imedens man snakker lidt (det gælder ved alle trick om at søge at bortlede en del af opmærksomheden fra det som sker), palmerer*) man tre kort. Stadig sludrende anbringer man nu de fire esser ovenpå bunken, som man tager for at støde i orden samtidig med at man anbringer de tre palmerede kort ovenpå esserne. „Nu“, siger tryllekunstneren, „lægger jeg de fire esser ud i hver sin bunke.“ Han lægger øverste kort i bunke nr. 1,

næste kort i bunke nr. 2, men tredje kort lægges i bunke nr. 4 og det fjerde kort i bunke nr. 3. Det er i virkeligheden det første af esserne. Tryllekunstneren tager nu fra neden af bunken i hånden tre kort og lægger på bunke nr. 1, tager endnu tre kort fra neden og lægger på bunke nr. 2, men siger så, at nu må vi hellere også prøve at tage fra oven og anbringe de tre øverste kort på bunke nr. 3. Derefter spørger han lidt tvivlrådig, hvor skal vi nu tage de sidste tre fra, og retter sig efter tilskuerens råd, da det er uden betydning; nu da de sidste tre esser allerede er anbragt på bunke nr. 3.

Gæsten vælger nu et tal mellem 1 og 4, og da det jo enten

*) Et udtryk, som går igen flere gange i beskrivelserne, er at „palmere“ et kort, og det betyder ganske simpelt at skjule et kort i den let „hulede“ hånd som vist på billedet.

må være 2 eller tre, kan tryllekunstneren altid sikre sig, at det bliver bunke nr. 3, som skydes tilside, idet han selv er herre over, fra hvilken ende tællingen begynder. Bunken skydes godt tilside, og de andre bunker vises omhyggeligt, så alle kan se, at der er der ingen esser, hvorimod de alle findes i den valgte bunke.

ET KORT GÅR GENNEM BUNKEN

Man beder en af gæsterne lave to bunker af et spil kort og derefter trække et kort fra en af bunkerne, bemærke sig dette kort og lægge det øverst i en af bunkerne. Det øverste kort fra denne bunke tages nu og lægges øverst i den anden bunke, så det ligger på tværs af de andre. Den første bunke lægges nu ovenpå den anden, men stadig med det trukne kort liggende på tværs. Nu skubbes dette kort omhyggeligt og forsigtigt ind, så det falder sammen med de andre kort. Tryllekunstneren banker nu på bunken, og vupti ligger det udtrukne kort øverst i bunken.

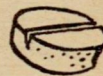
Forklaring:

Kortene deles af gæsten i to bunker. Gæsten trækker et kort og husker dette kort, lægger det tilbage øverst i en af bunkerne. Tryllekunstneren har, før kortbunken gives til gæsten, skjult et kort i hånden, og han tager nu den bunke med det udtrukne kort, og støder den pænt sammen, idet han samtidig anbringer det skjulte kort ovenpå det udtrukne. Tager derefter den anden bunke, støder også denne i orden og lægger den lidt til side. Tryllekunstneren tager så det øverste kort fra den 1. bunke (det er det skjulte kort), lægger det på tværs øverst i den 2. bunke, anbringer første bunke ovenpå kortet, som ligger på tværs. For at bibringe tilskuerne indtrykket af, at nu kommer det spændende, skubbes kortet, som ligger på tværs, under stor forsigtighed og omhu ind mellem de andre kort, så man nu ikke kan se, hvilket kort det var. Det er ikke så godt, hvis en af gæsterne vil se, hvilket kort det var, der vendes på tværs, og det undgår man på denne måde.

Nu banker eller puster tryllekunstneren på bunken, vender det øverste kort, som altså tilsyneladende er gået op gennem bunken.

CIRKUS HOPLA

HOPLA, nu skal vi have cirkus! Cirkuspersonalet har I på næste side, og det klæber I op på tyndt karton, og så farvelægger I figurerne (når det opklæbede er helt tørt), og klipper eller skærer det rigtigt pænt ud. Figurenes fødder laver I ved at skære store propper i skiver og skære et hak i midten. Så kan cirkusforestillingen begynde. Er figurerne blevet meget smukt farvelagt, kan de jo også bruges som bordpynt næste gang, der skal være fødselsdagselskab. – Sagde du, at der var for få figurer til et fødselsdagsbord? Jamen, din kammerat har jo også Samvirke, og så har I da et vældigt cirkuspersonale tilsammen.

JULESPILLET

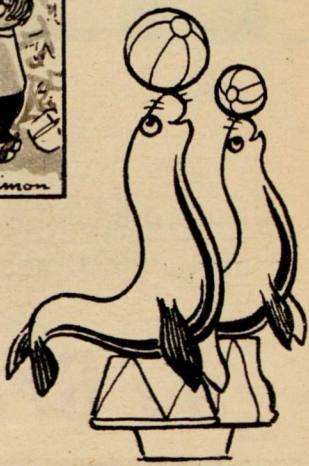
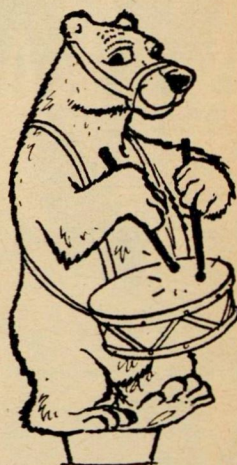
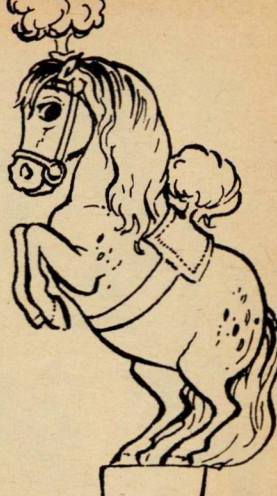
Der er mange hindringer på julerejsen, før den slutter hos julemanden. Alle disse hindringer kommer man ud for, når man spiller julespillet, der står på næste side inden i Cirkus Hoplas personale. Klæb omhyggeligt spillet op på let karton, når opklæbningen er tør, kan I jo farvelægge spillet, hvis I synes, det trænger til kulør. Som brikker til spillet kan I bruge de fire hoveder, der står herunder. De må naturligvis også klæbes op.

Så kan spillet begynde med et par terninger, som I vel nok har. Der kan deltagere fire i spillet, og der skal – i eet af tre slag – slås to seksere, før man er med i spillet. Kan man ikke slå disse seksere, må man vente til anden omgang, og har naturligvis igen tre slag at forsøge sig med. Iøvrigt rykker I fremefter mod målet med det antal felter, som terningernes øjne angiver. Den, der kommer først til målet efter at have overvundet alle hindringer (og tilbagemarkeringerne) har vundet omgangen. I anledning af julen bliver det næppe svært at få overladt nogle godter, som I kan bruge til første og anden præmie i hver omgang.

God fornøjelse!

JULEMANDENS REJSE

START (Point 1)

Point 10: RYK FREM TIL No. 20

Point 15: RYK TILBAGE TIL No. 1 EFTER TØRT TØJ

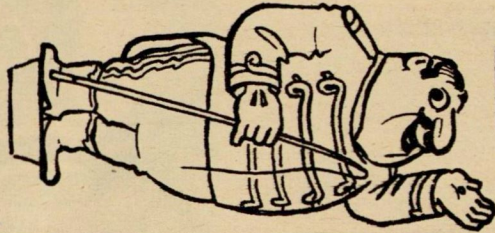
Point 28: HAR GLEMT EN GAVE. RYK TILBAGE TIL No. 1

Point 46: SKOVLER SNE SPRING ET KAST OVER

Point 55: ER PUNKTERET. RYK TILBAGE TIL No. 35

MÅL (Point 58)

Simon

Rigtig Cirkel Kaffe hygge

Julegaverne er pakket ud, og nu kommer den
stille hyggetime med en kande dejlig Cirkel Kaffe.
Husk landets mest solgte kaffe til juledagene.

-gå i Brugsen

så får De dividende - ovenikøbet

